

Vyjádření vlády České republiky ke Zprávě o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Výbor CPT) ve dnech 16. až 26. dubna 2024

I. Úvod

D. Národní preventivní mechanismus

Vyjádření k bodu 11

Česká republika potvrzuje, že popsaná reforma úřadu veřejného ochránce práv, která má umožnit jeho akreditaci jako národní lidskoprávní instituce podle Pařížských principů a zároveň zřídit instituci ochránce práv dětí, vstoupí v účinnost 1. 7. 2025. Zároveň zdůrazňuje, že tyto změny nijak neovlivní fungování a financování Národního preventivního mechanismu v rámci Kanceláře veřejného ochránce práv. Cílem České republiky je nadále umožňovat plný výkon všech působností veřejného ochránce práv včetně Národního preventivního mechanismu.

II. Skutečnosti zjištěné během návštěvy a navrhované kroky

A. Omezení osobní svobody Policií ČR

1. Úvodní poznámky

2. Špatné zacházení

Vyjádření k bodu 16

Česká republika uvádí, že Ministerstvo vnitra v součinnosti s Policejním prezidiem ČR posiluje metodické vedení a vzdělávání zaměřené na používání donucovacích prostředků u osob omezovaných na osobní svobodě v souladu se zákonem a lidskoprávními principy včetně zabránění špatnému zacházení. Ministerstvo vnitra připravuje i samostatné výkladové stanovisko k samotnému použití pout podle zákona o Policii ČR, v němž také zohlední doporučení CPT k přiměřenému použití pout.

Vyjádření k bodu 17

Česká republika zdůrazňuje, že bude dále kladen důraz na dodržování a uplatňování základních právních záruk pro osoby zbavené osobní svobody podle zákona o Policii ČR, který jasně upravuje příkaz zacházení s lidmi omezenými na svobodě policistou v souladu s jejich lidskou důstojností a zákaz mučení nebo krutého, nelidského anebo ponižujícího zacházení s nimi. Pokud se jakýkoliv policista stane svědkem takového zacházení, má povinnost přijmout opatření k jeho ukončení a oznámit je bezodkladně svému nadřízenému. Policisté jsou již od počátku svého služebního poměru průběžně proškolení v zacházení s osobami omezenými na osobní svobodě, uplatňování jejich práv a také v přiměřenosti postupu vůči takovým osobám, včetně použití donucovacích prostředků a jasného zákazu jakékoli formy špatného zacházení (fyzického, verbálního či psychického). V těchto opatřeních bude policie nadále pokračovat, a to jak v rámci základní odborné přípravy začínajících policistů, tak v rámci pravidelných školení pro již sloužící policisty.

Česká republika přijala rovněž akční plán k provedení rozsudku ESLP ve věci V proti České republice, v němž se v působnosti Ministerstva vnitra a Policejního prezidia ČR realizují tato opatření:

- zlepšení výcviku policejních sborů v zacházení s osobami v excitovaném stavu, s duševním onemocněním, psychosociálním postižením, případě s intoxikovanými osobami včetně vytvoření speciálních školení
- důsledné používání metodiky Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy k rizikům poziční asfyxie z roku 2022, která ukládá při výjimečném použití tzv. poziční asfyxie na nejkratší možnou dobu kontrolu životních funkcí osoby, proti níž zásah směřuje
- posílení koordinace mezi policií a zdravotníky u zásahů vůči osobám v excitovaném stavu, s psychosociálním postižením, popřípadě proti intoxikovaným osobám, a vytvoření pravidel pro společné zásahy policie a zdravotníků v psychiatrických zařízeních a na veřejnosti
- sjednocení výkladu zákona o použití taseru vůči zranitelným osobám podle zákona o Policii ČR na základě metodického stanoviska Ministerstva vnitra z roku 2024, podle něž se zákaz použití stanovených donucovacích prostředků včetně taseru vztahuje i na osoby se zjevnými projevy psychické či duševní poruchy, i když nejsou v zákoně výslovně uvedeny, pokud to není nutné pro odvrácení útoku na život, zdraví či majetek, který nelze odvrátit jinak

Návazně bylo vydáno nové Metodické doporučení ředitele Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy č. 3/2024 k přípravě k použití donucovacích prostředků. Doporučení sjednocuje a usměrňuje činnost příslušníků Policie ČR v přípravě k použití donucovacích prostředků a zdůrazňuje preventivní opatření k předcházení závažných následků mj. při poziční a kompresní asfyxii. Spoutaná osoba má být otočena do polohy na boku, aby se uvolnily její dýchací cesty a svaly. Zatížení osoby lze provádět pouze na nezbytně nutnou dobu a po nasazení pout je v případě potřeby nutno zvolit takovou fixaci, která dýchání neomezuje. Dalším preventivním krokem je sledování osoby, aby v případě ztráty vědomí bylo možné včas zahájit resuscitaci. Součástí metodiky jsou i instruktážní videa.

K dotazu ohledně výsledku vyšetřování smrti pacienta, ke které došlo 7. února 2023 v Psychiatrické léčebně Bohnice, Česká republika uvádí, že zasahující policisté byli rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 z 22. října 2024 pravomocně zproštěni všech obvinění. Soud konstatoval, že zákrok policistů nebyl jedinou příčinou úmrtí pacienta, neboť další příčinou byl jeho zdravotní stav a užití většího množství drog. Dále konstatoval ne zcela správnou organizaci zdravotnické péče v Psychiatrické nemocnici Bohnice a potřebu zlepšení metodiky při podobných zásazích.

3. Záruky proti špatnému zacházení

Vyjádření k bodům 21–24

Česká republika ubezpečuje, že Ministerstvo vnitra bude v součinnosti s Policejním prezidiem ČR pokračovat v metodickém vedení a vzdělávání, aby byla zajištěna plná informovanost osob omezených na osobní svobodě o jejich základních právech od samotného počátku omezení svobody. Povinnosti o poučování zadržených osob jsou předmětem celoživotního vzdělávání příslušníků Policie ČR. V případech zjištěného nesprávného postupu jsou přijímána adekvátní opatření. Popsaná právní úprava bude důsledně vynucována. Dále budou v nejbližší době aktualizovány metodické materiály „Poučení eskortované osoby“ a „Seznam práv zajištěné osoby“ tak, aby zahrnovaly právo informovat třetí osobu o omezení osobní svobody. Spolu s tím bude dbáno i na zajištění asistence pro zadržené osoby, které by nemohly být poučeny tradičními cestami.

Vyjádření k bodům 26 a 27

K otázce využití práva osoby omezené na osobní svobodě policií na právní pomoc Česká republika zdůrazňuje, že v případě krátkodobých omezení osobní svobody nebývá právní pomoc výrazněji využívána zejména z časových důvodů. Zajištění osoby dle § 26 zákona o Policii ČR představuje krátkodobé policejní, administrativní omezení osobní svobody z některého ze zákonných důvodů, jehož cílem je zamezit jednání, které porušuje veřejný pořádek a bezpečnost, popř. umožnit zajištění důkazů pro další opatření. Toto zjištění je koncipováno jako krátkodobé na maximálně 24 hodin a policista má povinnost ihned po pominutí důvodu zajištění osobu propustit. Na druhou stranu jim však nic nebrání si právní pomoc zajistit. Na základě doporučení CPT dochází od roku 2024 k proškolení všech policistů provádějících omezení osobní svobody, aby byli lépe obeznámeni s tím, jak postupovat v případě žádosti osoby o využití právní pomoci. Stejně tak budou provedena metodická školení policistů k poskytnutí součinnosti v případě požadavku na lékařské vyšetření.

Novela zákona o advokacii zmíněná ve zprávě CPT umožnila zajištění právní pomoci i na náklady státu. Kdokoliv tedy může požádat Českou advokátní komoru o určení advokáta k poskytnutí právní porady nebo právní služby, pokud si nemůže zajistit poskytnutí právních služeb jinak zejm. z finančních důvodů. Komora by v případě splnění zákonných příjmových podmínek měla žadateli advokáta určit bezodkladně. Porada je poskytována v délce 30–120 minut, právní služba podle potřeby. Za poskytnutí porady se platí administrativní poplatek ve výši 100 Kč, který může být ze zákonných důvodů odpuštěn.

Vyjadření k bodu 28

V problematice dohledu policistů při lékařských vyšetřeních Česká republika zdůrazňuje svou snahu dále dopravit osobám v policejních celách i vězeňských zařízeních co největší možnou ochranu soukromí při lékařské prohlídce, avšak zároveň nadále zabezpečovat vysokou úroveň ochrany života a zdraví všech zúčastněných osob, zajišťovat odpovídající ochranu veřejné bezpečnosti, majetku a co nejvíce naplňovat cíle a účely omezení osobní svobody podle příslušných předpisů. Za tímto účelem byla přijata novela zákona o zdravotních službách, která má stanovit, že právo pacienta na důvěrnost a respektování soukromí a možnost odmítnout přítomnost třetích osob může být omezeno dozorem příslušníka Vězeňské služby nebo Policie České republiky, pokud je to nezbytné kvůli důvodným obavám z útěku nebo o bezpečnost pacienta nebo osob zúčastněných na poskytování zdravotních služeb a hrozbu nelze odvrátit jinak. Dozor a jeho intenzita musí být přiměřené danému nebezpečí a podmínkám poskytování služby. O uplatnění dozoru a jeho formě se provede záznam ve zdravotnické dokumentaci pacienta.

Z toho plyne, že přítomnost příslušníka Vězeňské služby nebo Policie České republiky při poskytování zdravotních služeb pacientovi omezenému na svobodě může být toliko krajním řešením. Případný dozor a jeho formu stanoví příslušník ve spolupráci se zdravotnickým pracovníkem v souladu s okolnostmi daného případu, přičemž obě strany budou nadále plnit své povinnosti zajišťování bezpečnosti a ochrany stejně jako poskytování zdravotních služeb dle zákonných podmínek. Pacientům je vždy nezbytné zajistit co nejvyšší míru soukromí, která je v daném kontextu možná. Vyšetření osob omezených na osobní svobodě by tedy mělo být vždy prováděno mimo dohled a doslech jiných osob včetně policie a dozorců, pokud to podmínky poskytování zdravotní péče dovolují.

Na uvedených principech jsou v zásadě nastaveny i vnitřní předpisy Policie ČR popsány ve zprávě CP, tj. závazný pokyn policejního prezidenta č. 159/2009 ze dne 2. prosince 2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách. Jeho současné znění z roku 2020 vznikalo v součinnosti s pracovníky zdravotních služeb, kteří se na lékařských vyšetřeních či prohlídkách osob omezených na svobodě přímo podílejí. Praxe také potvrzuje, že samotní pracovníci zdravotních služeb trvají na přítomnosti policistů při lékařských vyšetřeních či prohlídkách osob omezených na svobodě. Pokud se to nicméně po přijetí předmětné novely ukáže jako nutné, bude přikročeno k jeho novelizaci.

Vyjádření k bodu 29

Česká republika upozorňuje, že pokud nezletilá osoba (včetně mladistvých) podává vysvětlení či je vyslýchána, je nutné podle trestně procesních předpisů rozlišovat dvě situace.

Zprvée, jde o nezletilého (mladistvého) podávajícího vysvětlení, který není ani v materiálním, ani ve formálním smyslu podezřelou osobu (jde například o svědka). Při podání vysvětlení má každý podle trestního řádu právo na právní pomoc advokáta. Při podání vysvětlení u nezletilých osob, jak se ve Zprávě správně uvádí, je třeba navíc zpravidla předem informovat zákonného zástupce nebo opatrovníka. V uvedeném článku se nicméně hovoří o mladistvých zbavených svobody, tj. o mladistvých, kteří vystupují v jiném postavení.

Druhou situací je situace, kdy podává mladistvý vysvětlení jako podezřelý nebo jsou-li proti němu prováděny jiné úkony podle trestněprávních předpisů. Od takového okamžiku musí mít mladistvý podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže obhájce. Jedinou výjimku z tohoto pravidla tvoří situace, kdy jsou proti mladistvému prováděny utajované úkony nebo nelze podání vysvětlení nebo provedení jiného úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého je oprávněn zúčastnit se těchto úkonů, kterých se může účastnit mladistvý.

Lze tak uzavřít, že by bylo v rozporu se zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, pokud by zadržení mladiství podezřelí, kteří jsou podrobena vysvětlení, výslechům či dalším procesním úkonům směřujícím proti nim, neměli obhájce, nejde-li o úkon, který nelze odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Orgány činné v trestním řízení vždy vynakládají maximální úsilí, aby přítomnost obhájce mladistvého byla při úkonech trestního řízení umožněna.

Vyjádření k bodu 30

Česka republika uvádí, že 1. 7. 2024 nabyla účinnosti novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže provedená zákonem č. 165/2024 Sb., která podstatně upravila řízení ve věcech dětí mladších 15 let. Jednou z hlavních změn bylo garantovat dítěti mladšímu 15 let právo na právní pomoc advokátem v obdobném rozsahu jako trestně odpovědnému mladistvému. Podle předchozí právní úpravy mělo dítě toto právo garantováno až v soudní fázi řízení. Nová právní úprava stanoví, že dítě mladší 15 let musí být zastoupeno právním zástupcem již od okamžiku, kdy podává vysvětlení a u něhož se zjišťuje a objasňuje, zda spáchalo čin jinak trestný, nebo jsou proti němu prováděny jiné úkony jiným než utajovaným způsobem. Dítě mladší 15 let bude tedy v celém řízení zastoupeno, pokud možno stejným právním zástupcem, kterým bude vždy advokát.

Dítě mladší 15 let musí mít právního zástupce do dovršení 18 let věku. Považuje-li to státní zástupce, státní zastupitelství nebo soud pro mládež za vhodné s přihlédnutím k dosaženému stupni rozumové a mravní vyspělosti dítěte a okolnostem případu, musí mít dítě právního zástupce až do dovršení 21 let věku. I když zmocnění právního zástupce zaniklo, je právní zástupce oprávněn podat za dítě ještě dovolání a žalobu pro zmatečnost a zúčastnit se řízení o těchto žalobách.

Předpokládá se, že náklady na právního zástupce dítěte mladšího 15 let bude nadále hradit primárně stát, nicméně, pokud řízení skončí tak, že dítěti bude uloženo opatření, má soud pro mládež možnost v odůvodněných případech uložit náhradu těchto nákladů dítěti, resp. osobám, které mají povinnost o dítě pečovat. V tomto případě kromě majetkových poměrů soud pro mládež hodnotí i další okolnosti, za nichž se takové dítě dopustilo činu jinak trestného, motivy jeho jednání, povahu tohoto jednání, jeho osobnostní charakteristiky a jeho sociální poměry, případně i další okolnosti.

4. Podmínky zbavení svobody

Vyjádření k bodům 31 a 32

Česká republika uvádí, že zlepšení podmínek v policejních celách je upraveno v zásadách pro budování cel, která jsou přílohou závazného pokynu ze dne 2. prosince 2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách. V případě tzv. dlouhodobých cel jsou zohledňována veškerá expertní doporučení a je usilováno o vytvoření podmínek pro to, aby zajištěná osoba měla k dispozici možnost pobytu na čerstvém vzduchu tam, kde to je technicky možné, a to jak při budování nových prostor, tak při rekonstrukci těch stávajících. Konkrétní úpravy se odvíjí od finančních možností Policie ČR provádět stavební či jiné úpravy, případně budovat nové policejní cely

5. Další otázky

Vyjádření k bodu 33

Česká republika zde setrvává na svých předchozích vyjádřeních. Legislativní změny, které by omezily zákonná oprávnění k připoutání osob nepovažujeme nadále za nutné, stejně jako úplné odstranění pevných předmětů určených k připoutání v budovách Policie ČR. V souladu s dřívějšími doporučeními CPT byly pevné předměty na zdech policejních cel odstraněny, aby nebyly osoby poutány k předmětům, jež k tomu nejsou primárně určeny a mohly by být dehonestující pro připoutanou osobu. Místo nich byly zřízeny úchyty jako součást rámu lavice v cele, které umožňují připoutání ve zdravotně nezávadné, přirozené a pohodlné pozici. Podobně budou umísťovány úchyty, které umožňují připoutání ve zdravotně nezávadné, přirozené a pohodlné pozici mimo cely pouze ve služebních prostorách policejních útvarů, kam nemá běžný přístup veřejnost. Konkrétní pozice připoutání byla zkontrolována se Zdravotnickým ústavem Ministerstva vnitra. Tato pravidla vychází ze vzájemného jednání Policejního prezidia ČR s členy CPT a zmocněnce vlády pro lidská práva a CPT byl o nich informován ve vyjádření vlády ke zprávě Výboru CPT o jeho návštěvě v roce 2010. V lednu 2014 bylo také v závazném pokynu policejního prezidenta ze dne 2. prosince 2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách a v k němu přiložených přílohách zakotveno pravidlo výjimečnosti použití pout jako omezovacích prostředků v bezpečném prostředí vyplývající i z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva Kummer proti ČR. Doporučení CPT bylo tedy v tomto rozsahu splněno. Informace o tom, že byla osoba v policejní cele omezena ve volném pohybu připoutáním, je příslušníky Police ČR uváděna v dokumentech souvisejících s pobytem osoby omezené na svobodě v policejní cele.

Vyjádření k bodu 34

U provádění prohlídek osob omezených na osobní svobodě bude Ministerstvo vnitra v součinnosti Policejním prezidiem ČR pokračovat v metodickém vedení policistů, aby prohlídka osoby nebyla prováděna automaticky a rutinně, ale aby byla vždy založena na individuálním posouzení rizika a aby osobě bylo umožněno v průběhu prohlídky osoby odhalit vždy pouze jednu polovinu těla.

B. Výchovní ústav Olešnice

1. Úvodní poznámky

Vyjádření k bodu 36

Česká republika sděluje, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v tomto roce zahájilo práce na návrhu nové legislativní úpravy služeb náhradní péče o ohrožené děti, která navazuje na společné memorandum Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva pro místní rozvoj a zmocněnkyně vlády pro lidská práva o nutnosti komplexní transformace péče o ohrožené děti včetně služeb náhradní péče z listopadu 2024. Memorandum ukotvuje jejich vzájemnou spolupráci na transformaci a deinstitucionalizaci systému péče o ohrožené děti na národní i místní úrovni a zvyšování jeho kvality, aby naplňoval potřeby a práva jednotlivých dětí a poskytoval rodinám podporu v jejich zajišťování. Součástí společných kroků je i spolupráce při

tvorbě nové legislativy ochrany dětí a podpory rodin, která má být založena na přechodu od ústavních zařízení péče k podpoře biologických, případně náhradních rodin a v případě nutnosti k péči v komunitních pobytových službách s malou kapacitou lůžek tak, aby se život dítěte přiblížil co nejvíce životu vrstevníků žijících ve své biologické rodině. Nezbytnou součástí tohoto procesu je i specializace služeb pro různé potřeby dětí, mj. i rozvoj služeb pro mladé dospělé opouštějících ústavní výchovu. Záměrem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je předložit návrh zákonné úpravy služeb náhradní péče do roku 2026. Aktuálně jsou rozpracovány jednotlivé teze a vytvářena základní koncepce legislativní úpravy.

V souladu s těmito záměry je i poslanecká novela zákona o ústavní výchově, která umožnila, aby v rámci jedné budovy dětského domova byla pouze jedna rodinná skupina. Novela zároveň ukládá, že péče zajišťovaná dětskými domovy probíhá způsobem, který se v nejvyšší možné míře podobá běžnému rodinnému životu. Pokud je to možné, péče zajišťovaná dětskými domovy probíhá v samostatných rodinných skupinách v bytech v bytových domech anebo v rodinných domech v běžné zástavbě. Je kladen důraz na nejvyšší možné začlenění dětí do společnosti. Novela vstoupí v účinnost letos v únoru.

2. Špatné zacházení

Vyjádření k bodu 38

Česká republika uvádí, že nepřijatelnost špatného zacházení s mladistvými a fyzických trestů je jasně deklarována v právních předpisech i v metodickém vedení. Této problematice bude věnován širší prostor v rámci metodického vedení školských zařízení, stejně tak jako otázkám vztahů ve školních skupinách. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podporuje vzdělávání pracovníků v ústavní výchově v trauma respektujícím přístupu, práci s agresí, krizové intervence apod. Aktuálně byly vyhlášeny výzvy z evropských fondů s cílem podpořit vzdělávání v tomto směru.

3. Životní podmínky

Vyjádření k bodu 41

K otázce individualizace prostředí a oblasti materiálních podmínek v zařízení byly ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí zorganizovány tři semináře pro pracovníky ústavní výchovy zaměřené na participaci dětí v ústavní péči. Jejich zapojování do nastavení organizace, resp. modernizace zařízení je předmětem průběžných investičních akcí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

4. Režim, vzdělávání a aktivity nabízené mladistvým

Vyjádření k bodu 45

Česká republika uvádí, že téma duševního zdraví a dostupné péče je podporováno nejen v oblasti ústavní výchovy, ale má silnou prioritu v celém školství a obecně také v podpoře rodin. Mezi cíle patří rozšíření pregraduální přípravy budoucích pracovníků ve vzdělávání a výchově právě o kompetence v oblasti duševního zdraví a také rozšiřování dostupnosti alternativních služeb například prostřednictvím středisek výchovné péče, která nabízí individuální i rodinné terapie a další podporu a pomoc. Dochází i k aktualizaci potřebného rozvoje a posilování kapacit daných služeb v regionech tak, aby potřebná péče byla dostupná co největšímu počtu dětí.

5. Personál

6. Zdravotní péče

Vyjádření k bodu 49

Česká republika uvádí, že sexuální výchova zaměřená na prevenci těhotenství je ve školských ústavních zařízeních řešena v rámci základního poradenství i všeobecného vzdělávání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zároveň cíleně podporuje spolupráci s organizací Freya zaměřenou se na téma sexuality a spolupráci s cílenými programy zaměřenými na děti v ústavní výchově.

Vyjádření k bodům 50 a 51

Česká republika se bude podrobněji zabývat přijímacími procesy ve školských ústavních zařízeních, zejm. otázkou lékařského pohovoru a vyšetření při přijímání dětí do péče. Během roku 2025 k této otázce bude vytvořen metodický materiál. Stejným způsobem se bude zabývat postupy pro zvládání případů sebepoškozování a sebevražd.

7. Počáteční umístění do Ústavu a přezkum opatření

Vyjádření k bodu 54

Řízení ve věci ústavní výchovy nezletilého dítěte se řadí mezi řízení ve věcech péče soudu o nezletilé podle zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na možnou kolizi zájmů mezi dítětem a rodiči je v tomto řízení podle zákona dítě zastoupeno opatrovníkem, kterého soud pro řízení jmenuje. Tímto opatrovníkem je zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí, tj. obecní úřad obce s rozšířenou působností. Opatrovníkem však nelze jmenovat orgán sociálně-právní ochrany dětí v případě, že tento podal návrh na zahájení řízení. Slovo „zpravidla“ ostatně dává možnost jmenovat opatrovníkem jinou osobu odlišnou od orgánu sociálně-právní ochrany dětí i v jiných případech. Opatrovník může být jmenován i z řad advokátů, vyžadují-li to okolnosti případu (např. jedná-li se o právně složitější věc), Nesouhlasí-li dítě s osobou opatrovníka (např. pokud chce být dítě zastoupeno advokátem, avšak soud mu jmenoval jiného opatrovníka), může se proti tomuto rozhodnutí odvolat. Podle zákona o soudních poplatcích jsou řízení ve věcech péče soudu o nezletilé osvobozena od poplatku. Náklady advokáta jako ustanoveného opatrovníka dítěte pak nese stát. Lze tedy shrnout, že dítě může být v tomto řízení zastoupeno i advokátem, a to bezplatně.

8. Další otázky

Vyjádření k bodu 57

Česká republika podnikne kroky k nápravě této situace.

Vyjádření k bodům 58–60

Česká republika uvádí, že dojde k vytvoření jednotného základního vzoru informačního letáku o režimu ve školských ústavních zařízeních a právech a povinnostech dětí a jejich zákonných zástupců, který si jednotlivá zařízení budou moci individuálně upravit podle svého charakteru. Ten pak bude moci být využíván jak při přijímání do zařízení, tak během pobytu v něm.

C. Zabezpečovací detence

1. Úvodní poznámky

Vyjádření k bodu 66

Česká republika uvádí, že se v současnosti zaměřuje na reformu celého systému psychiatrické péče včetně revize institutu ochranného léčení. V tomto směru byl identifikován problém spočívající v absenci článku mezi zabezpečovací detencí a ochranným léčením, které připravovaná Národní koncepce ochranného léčení (dále jen “NAKOL”) označuje jako "medium security" oddělení. Při neexistenci zařízení s takovýmto stupněm zabezpečení bohužel dochází k situacím, kdy psychiatrické nemocnice navrhuji u hospitalizovaných pacientů s ústavním ochranným léčením, kteří nevládají dlouhodobě režim oddělení, přeměnu ochranného léčení na zabezpečovací detenci

jako z hlediska ochrany společnosti nejprísnejší ochranné opatření. Dosud neschválená pracovní verze NAKOL tak jako jeden ze svých cílů stanovuje, mimo jiné, zřízení sítě medium security oddělení, čímž by mělo dojít jednak ke zprůchodnění systému mezi jednotlivými stupni intenzity omezení svobody osob a jednak k vytvoření prostoru pro umístění pacientů v těchto zařízeních, aniž by jim musela být nutně ukládána zabezpečovací detence, kterou NAKOL vnímá jako high security oddělení. Na reformách se budou podílet i odborníci ze samotných ústavů pro výkon zabezpečovací detence.

Vyjádření k bodu 67

Dle původního plánu byla v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava dokončena investiční akce „*Navýšení ubytovací kapacity zabezpečovací detence Opava*“, která spočívala v rekonstrukci jedné ubytovny. Tato část byla na konci 1. pololetí 2024 řádně zkolaudována a připravena pro umístění chovanců. Nová ubytovací jednotka má určenou výslednou ubytovací kapacitu 15 chovanců, čímž byla ubytovací kapacita zdejšího zařízení navýšena z původních 50 na celkový počet 65 chovanců mužského pohlaví.

Do nově zřízené ubytovny (celkově šesté v rámci zdejšího ústavu) jsou terapeutickým a lékařským týmem cíleně umísťováni nejvíce motivovaní chovanci s reálnými předpoklady pro možnou přeměnu zabezpečovací detence na ústavní ochrannou léčbu nebo na propuštění ze zabezpečovací detence. Tomuto výběru odpovídá otevřenější režim pro chovance a jejich větší činnostní zapojení. Jedná se o dostatečně prostornou ubytovnu s převažujícím společným ubytováním pro chovance, což klade zvýšené nároky na samotný výběr vhodných chovanců a bezpečnost. Součástí ubytovny jsou také dvě prostorné společenské místnosti, kuchyňka, multifunkční místnost a učebna. Za dosavadní dobu provozu této ubytovny od 26. 6. 2024 do 14. 3. 2025 byla místně příslušným soudem zabezpečovací detence změněna na ústavní ochrannou léčbu již 4 chovancům.

Po rozhodnutí generálního ředitelství Vězeňské služby ČR o dočasném pozastavení činnosti oddělení výkonu zabezpečovací detence ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác bylo dne 26. 6. 2024 17 chovanců hromadně přemístěno z tohoto zařízení právě do Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava. Tím byla navýšená ubytovací kapacita detenčního ústavu zcela naplněna. Celý ústav je aktuálně s 62 chovanci naplněn na 95 %.

2. Špatné zacházení

3. Životní podmínky

Vyjádření k bodu 69

Česká republika uvádí, že každá cela na oddělení výkonu zabezpečovací detence je opatřena otevíracím oknem. Před oknem je sice umístěna vnitřní mříž, ale tato mříž je opatřena otvorem, aby se každý chovanec mohl dostat ke klice okna a v případě potřeby si okno otevřít. Sociální zařízení každé cely je vybaveno odsáváním. Stavebně-technické řešení oken v daném objektu tedy umožňuje větrání dle potřeb vězněných osob a ze strany ústavu pro výkon zabezpečovací detence rozhodně nedocházelo k omezování větrání v letním období.

Vyjádření k bodu 71

Česká republika zdůrazňuje, že delegace CPT při své návštěvě Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava konstatovala, že místnosti pro aktivity a terapeutické místnosti pro zacházení s chovanci jsou vyzdobeny. Delegace byla provedena všemi vnitřními prostory pro zacházení, zejména nově rekonstruovaným komplexem terapeutického centra s terapeutickou místností, relaxační místností, tělocvičnou, PC učebnou, multifunkční dílnou pro výtvarné, pracovní a sebeobslužné činnosti, dále pak kulturními místnostmi a společnými prostory všech ubytoven. Již na místě přitom vyjadřovala delegace bezprostřední spokojenost s úrovní estetické výzdoby

formou netradiční barevné výmalby, fototapet, zdařilých motivačních obrázků, symbolů a textů na zdech vázaných, mimo jiné, například k novému standardizovanému programu Motivátor, a dalších doplňků odlišující prostředí zabezpečovací detence od jiných vězeňských zařízení. Její členové si v této souvislosti pořizovali i fotodokumentaci. Nelze ani plně souhlasit s uváděným tvrzením, že cely chovanců jsou strohé. Členové delegace vstoupili během návštěvy pouze do malého zlomku cel chovanců a jejich celkový dojem tak mohl být zkreslený a plně nekoresponduje se skutečným stavem.

Vybavení cel je plně v souladu s § 20 zákona o výkonu zabezpečovací detence, podle kterého každý chovanec musí mít zabezpečeno svoje lůžko, židli, prostory pro uložení osobních věcí. Osobní věci chovanci ukládají do velké šatní skříně a menšího nočního stolku, obojí je uzamykatelné. Dále je v každé cele k dispozici stůl. Nábytek v celách chovanců je v dřevěném provedení, čímž se výrazně odlišuje od běžného vybavení cel vězněných osob a přispívá tak k estetizaci a zcivilnění ubytovacího prostředí. U chovanců, kteří nevykazují aktuální známky nebezpečnosti, zátěžového jednání a chování a neprojevují se agresivně a neničí majetek, jsou k dispozici i poličky k umístění obrázků, fotografií, rukodělných výrobků, památečních předmětů nebo vlastního povoleného radiopřijímače.

Chovanci jsou odborným personálem průběžně motivováni a povzbuzováni nejen k udržování pořádku ve svých osobních věcech a v celách, ale také k jejich estetizaci a personalizaci. U velké části se však tato snaha personálu májí účinkem, zejména s ohledem na jejich mentální kapacitu, zdravotní limity, horší osobnostní předpoklady a absenci takovýchto návyků z minulosti. Významnou roli hraje v tomto ohledu také skutečnost, že chovanci ve výkonu zabezpečovací detence jsou poměrně často stěhováni mezi jednotlivými celami, zejména z bezpečnostních nebo vztahových důvodů. V poslední době má snaha o personalizaci a výzdobu zlepšený trend v nově zřízené ubytovně pro motivované chovance, kde má motivační povzbuzování chovanců ze strany odborného personálu žádoucí odezvu. Přes všechna objektivní úskalí bude odborný personál i nadále věnovat této oblasti potřebnou pozornost.

V Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác docházelo z organizačních či bezpečnostních důvodů k častému stěhování chovanců, kdy „personalizované“ cely byly zdrojem konfliktů mezi chovanci, neboť někteří chovanci neměli zcela vyhovující hygienické návyky. Ústav se zaměří na další úpravu a vylepšení společných prostor. Aktivní zapojení chovanců do tvorby příznivějšího prostředí je považováno za přínosné a již v minulosti osvědčené.

Vyjádření k bodu 72

Česká republika zdůrazňuje, že všichni chovanci jsou podporováni v maximální účasti na řízených i neřízených aktivitách včetně venkovního pohybu a vycházek. Delegace při své návštěvě zjistila, že vycházky jsou ve všech ubytovnách realizovány nad zákonný hodinový rámec, a to ve formě nadstandardních vycházek několikrát denně. Podmínkou je zachování vnitřní bezpečnosti v ústavu. Vycházky jsou prováděny v několika k tomu účelu zřízených oddělených vycházkových dvorcích, které jsou vybaveny přístřešky, lavičkami a je v nich chovancům umožněno i kouřit. Hromadné akce chovanců vždy představují zvýšené bezpečnostní riziko a při provádění všech vycházek je dbáno na bezpečnost. Při umísťování chovanců do vycházkových dvorců je zohledňován jejich aktuální zdravotní i psychický stav a jsou v rámci vycházek v menších skupinkách tak, aby měli dostatečný prostor. Dále jsou zpravidla dvakrát v týdnu vycházky prováděny na vycházkovém dvoře, pokud to umožňuje provozní a bezpečnostní situace v detenčním ústavu. Chovanci chtějí na vycházkách především odpočívat a jejich primárním zájmem je kouření, a to přes veškerou snahu dozorců i odborného personálu o jejich aktivizaci v průběhu všech vycházek.

Stavebně technické provedení venkovních prostor objektu je v rámci možností doplněno vegetací. Chovanci se v různých částech objektu vedle práce ve skleníku také starají o vyvýšené

levandulové záhony, jahody, rajčata, okurky, okrasnou zeleň, živé ploty nebo trávníky. Chovanci v rámci zooterapie organizovaně pečují o živá zvířata – morče a zakrslého králíka. Se zájmem se také účastní pravidelných canisterapeutických setkání s externí lektorkou a cvičeným psem. Probíhající lekci mohla delegace CPT shlédnout druhý den své návštěvy v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava.

Vycházky nejsou ani zdaleka jediným venkovním pohybem chovanců ve Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava. Programové aktivity ve všech ubytovnách nabízejí při vhodných klimatických podmínkách několik takovýchto forem. Tým odborných zaměstnanců s podporou zdravotnického personálu stále vnímá pobyt chovanců ve venkovních prostorách jako pozitivní a důležitý aspekt, který napomáhá k uvolnění různých tenzních stavů. Proto jsou, mimo popsání hlavní i nadstandardní vycházky, realizovány pravidelně venkovní sportovní, společenské i volnočasové aktivity pro všechny chovance. Ke zlepšení podmínek pro jejich realizaci velmi přispěla nedávná rekonstrukce ústavního hřiště s přilehlými prostorami se zahradním skleníkem, krytou tribunou a sociálním zařízením. Na části sportoviště se vybraní chovanci dlouhodobě při venkovním aktivním pohybu připravovali na zapojení do aktivity nad rámec běžného programu detenčního ústavu, což vyústilo v opakovanou účast v běhu Yellow Ribbon Run – Uteč předsudkům. Popsaný nově rekonstruovaný prostor pro venkovní aktivity s chovanci měla delegace možnost shlédnout. Tyto venkovní aktivity jsou pro chovance realizovány pravidelně v dopoledních i odpoledních hodinách, jsou k tomu využívány také další venkovní prostory přiléhající k ubytovacím budovám. Lze konstatovat, že u větší části chovanců je o tyto pohybové aktivity zájem, i když pro některé se s ohledem na jejich zdravotní limity či léčebný program jedná o činnosti velmi fyzicky náročné. Výše uvedené aktivity se daří realizovat i po navýšení ubytovací kapacity ústavu, byť je to organizačně i personálně velmi náročné. Nicméně jsou podmínky pro pobyt venku na čerstvém vzduchu limitovány umístěním vycházkových dvorů a kapacitami ploch daných organizačními jednotkami. Všechny formy venkovního pohybu chovanců budou mít pevné místo v programových aktivitách i nadále.

4. Léčba a aktivity

Vyjádření k bodu 73

Česká republika upřesňuje, že venkovní pohyb na oddělení výkonu zabezpečovací detence v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác probíhal na dvou místech k tomu určených. Chovanci měli možnost využívat vycházkové dvory a v rámci řízené aktivity "Práce na zahradě" mohli využívat i prostory zahrady, které jsou uspořádány ve třech vyvýšených záhonech, obklopených šterkem. Řízený program "Práce na zahradě" poskytuje chovancům příležitost k fyzické práci v esteticky příjemnějších zahradních prostorech, což přispívá k jejich psychické pohodě a poskytuje významný terapeutický přínos.

Vycházkové dvory jsou vybaveny třemi lavicemi s přístřešky, které slouží jako místo pro odpočinek chovanců nebo jako ochrana před nepřízní počasí. Dále jsou na vycházkových dvorech umístěny tři venkovní posilovací stroje pro podporu fyzické aktivity u chovanců. Vycházkové dvory pro chovance jsou navrženy tak, aby splňovaly potřeby a zároveň bezpečnostní standardy. Další rozšiřování vycházkových dvorů však není žádoucí, neboť v blízkosti jsou budovy s umístěnými odsouzenými osobami, ke kterým není, z důvodu zajištění pořádku a bezpečnosti, vhodné vycházkové dvory přibližovat. V rámci podpory fyzické aktivity chovanců a s ohledem na konstrukční možnosti oddělení výkonu zabezpečovací detence lze do budoucna zvážit možnost využití tělocvičny pro chovance zařazené do režimového stupně A-aktivně spolupracující a B-převážně spolupracující.

Vyjádření k bodu 75

Česká republika dodává, že v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava byl odbornému i dozorujícímu personálu tlumočen celkový pozitivní dojem delegace CPT ze zacházení a činností poskytovaných osobám ve výkonu zabezpečovací detence. Odborní zaměstnanci v přímém styku s chovanci rozhodně pracují týmově a mají pro to vytvořeny odpovídající podmínky i systémová nastavení. Dlouhodobě je práce celého terapeutického týmu oddělení výkonu zabezpečovací detence, který zahrnuje psychology, speciální pedagogy, sociálního pracovníka, vychovatele terapeutů a vychovatele, kladně hodnocena i nad rámec tohoto detenčního ústavu. S terapeutickým týmem velmi úzce a oboustranně spolupracuje psychiatrický tým všech tří lékařek a také praktický lékař a střední zdravotnický personál. Nedílnou a velmi aktivní součástí týmu se stal právník detenčního ústavu.

Multidisciplinární přístup ke každému z chovanců je uplatňován bezprostředně po jeho přijetí do detenčního ústavu v Opavě. Tým uvedených odborných zaměstnanců včetně lékařů se společně v rámci svých odborností a pracovních povinností konstruktivně podílí, mimo jiné, na stanovení diagnostických skupin chovanců, míry individuálních rizik, vytvoření individuálních programů včetně léčebných postupů stanovených lékařem, jejich aktualizací, realizací a vyhodnocování. Na stanovení individuálních plánů se v rámci svých možností podílejí také samotní chovanci. Týmovost se promítá také do vedení terapeutických skupin včetně vedení standardizovaných programů Zuřivec a Motivátor, kdy lektorské páry tvoří psycholog-speciální pedagog, psycholog-vychovatel terapeut, speciální pedagog-vychovatel terapeut. Na tvorbě a realizaci terapeutických programů se podílí také externí lektorka canisterapie. Požadovaný přenos validních informací je zajištěn umožněním přístupu do sdílených souborů ke každému z chovanců, ale také pravidelnými pracovními schůzkami. Setkávání členů terapeutického týmu oddělení výkonu zabezpečovací detence je na denní bázi, setkávání terapeutického týmu s lékaři je periodické a probíhá nejméně jednou v každém čtvrtletí. Důležitou součástí je práce odborné komise oddělení výkonu zabezpečovací detence, která je svolávána minimálně jednou za období dvou týdnů. Předsedou odborné komise je zástupce ředitele věznice, členy jsou pak vedoucí oddělení výkonu zabezpečovací detence, praktický lékař, lékař psychiatr, psycholog, speciální pedagog, vychovatel terapeut, sociální pracovník a právník. Právník ve zdejšího zařízení se nejen pravidelně setkává se členy terapeutického týmu, ale také se periodicky účastní komunit, takže chovanci jej znají a mohou s ním komunikovat.

O aktuálním stavu zabezpečovací detence, individuálních programech a plánech vedených s chovanci a také formě jejich hodnocení jsou každoročně informováni soudci místně příslušného soudu a státní zástupci, což je vždy spojeno s jejich osobní návštěvou detenčního ústavu, vzájemnou odbornou diskusí a také zpětnou vazbou. Zažitou a přínosnou praxí při výkonu zabezpečovací detence je vzájemná spolupráce mezi detenčními ústavu na úrovni odborného i dozorujícího personálu formou výměnných stáží a předávání zkušeností se zacházením s chovanci. V kalendářním plánu akcí ve Vězeňské službě ČR je zahrnuto každoroční konání odborně metodického semináře k zabezpečovací detenci, který organizuje generální ředitelství Vězeňské služby ČR pro zástupce všech detenčních ústavů. V roce 2025 pořádá tento seminář Věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava a součástí programu je i tvorba individuálních programů s chovanci. Ve 2. pololetí roku 2024 se rovněž ve spolupráci s Akademií Vězeňské služby ČR uskutečnil další cyklus každoročního Kurzu pro pracovníky detenčních zařízení s praktickou částí realizovaný v areálu Psychiatrické nemocnice Praha Bohnice.

Česká republika rovněž dodává, že v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác se návštěva CPT uskutečnila poté, kdy k 31. 12. 2023 odešly z týmu odborných zaměstnanců psycholožka, vychovatelka terapeutka a sociální pracovníce. Vězeňská služba ČR uznává, že v tomto období od ledna 2024 až do pozastavení činnosti tohoto ústavu právě z personálních důvodů mohly být plány skutečně větší měrou připravovány speciálními pedagogy. Šest měsíců byl stav terapeutů na 50 % a od začátku června 2024 nebyl v ústavu přítomen žádný psycholog,

příčemž psychiatr dochází do ústavu zpravidla jednou týdně. Tato obtížná personální situace byla řešena intenzivní snahou o nábor nových zaměstnanců, případně nárazovou výpomocí z jiných oddělení. Přes uvedené personální problémy i v tomto období byla uplatňována co nejširší míra interdisciplinarity. Například na léčebných plánech, resp. programech, se podílel a konzultoval je dohromady celý terapeutický tým. Před stanovením programu byl s každým nově příchozím chovancem proveden individuální pohovor psychologem, terapeutem, vychovatelem, psychiatrem a speciálním pedagogem. Zároveň všichni zmínění zaměstnanci před návrhem programu prostudovali veškerou dostupnou dokumentaci k chovanci, včetně charakteristiky a vstupní zprávy, které zajišťuje nástupní zabezpečovací detence v Brně.

Díleč specifické části programu spadají do gesce jednotlivých profesionálů. Léčebné a psychoterapeutické programy stanovuje terapeut, neboť se odvíjí od toho, do jakých terapeutických skupin je chovanec zařazen. Obdobným případem jsou speciálně výchovné aktivity, které má na starosti psycholog, který rozhoduje, do jakých svých skupin bude daný chovanec zařazen. Před seznámením chovance s programem byl program řešen na průběžných setkáních odborných zaměstnanců a na komisi oddělení výkonu zabezpečovací detence. Rovněž při zvažování posunu mezi jednotlivými terapeutickými fázemi a režimovými stupni v rámci výkonu zabezpečovací detence docházelo k posunu jednotlivých chovanců po poradě celého odborného týmu dle Operačního manuálu oddělení zabezpečovací detence. Při posunu do nejvyšší fáze (1) musel chovanec projít sebezkušnostní zkouškou před komisí, která je složena z psychologa, psychiatra, speciálního pedagoga a vychovatele terapeuta. Celý tým odborných zaměstnanců se dále podílel na každodenním hodnocení chovanců (kladném i záporném), které je upraveno Hodnotícím systémem ústavu, který je blíže rozpracován v Operačním manuálu oddělení zabezpečovací detence. V neposlední řadě platilo totéž i o měsíčním hodnocení chovanců.

Vyjádrění k bodu 76

Česká republika především uvádí, že v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava většina volnočasových a činnostních aktivit včetně denních komunit, rozhovorů v kulturních místnostech, tělocvičně, ústavním hřišti, učebnách, kuchyňce, dílnách i venkovních prostorách probíhají bez využití mříží, stejně tak návštěvy. V klimaticky příznivém období je pobyt chovanců venku také využíván k realizaci pohovorů nebo terapeutických skupin s odbornými zaměstnanci s využitím pergoly, laviček, hřiště. Dozorci oddělení výkonu zabezpečovací detence jsou součástí týmu působícího na tuto rizikovou skupinu vězňů a jejich účast na řízených aktivitách je profesionální a výchovná, a tudíž nezastupují výlučně represivní složku. Podílejí se tak nemalou měrou na zacházení s chovanci, jsou průběžně školeni ohledně mnohých odlišností zacházení s chovanci a odsouzenými a většina z nich absolvovala k problematice zabezpečovací detence a práce s duševně nemocnými odborné stáže v Psychiatrické nemocnici Praha Bohnice a Akademii Vězeňské služby ČR.

Obdobně je postupováno ohledně přítomnosti dozorčí služby nebo využití dělicí přepážky také na základě požadavků praktického lékaře a lékaře psychiatra. Ze strany odborného personálu ani chovanců nebylo poukázáno na skutečnost, že by v případech, kdy je bezprostředně využita dělicí přepážka nebo je dozorce přítomen aktivitě, byl narušen nebo jinak negativně ovlivněn průběh lékařské prohlídky nebo dokonce bylo subjektivně pocíťováno jakékoliv ponížení. Obecně je na hledisko bezpečnosti personálu i vězňů samotných v současné době zaměřena mimořádná pozornost nejen s ohledem na skladbu a zvýšený počet chovanců detenčního ústavu, ale také s ohledem na výrazně stoupající počty fyzických útoků vůči zaměstnancům a příslušníkům Vězeňské služby ČR.

Ústav pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác vede seznam chovanců, u nichž existuje vysoké riziko nepředvídatelného agresivního jednání vůči okolí, a u kterých tedy nelze z bezpečnostních hledisek povolit kontakt se zaměstnancem bez dělicí mříže či přítomnosti třetí

osoby zajišťující bezpečnost (dozorce). Seznam je na základě posuzovaných rizik chovanců pravidelně aktualizován. Samotné provedení bezbariérového pohovoru či aktivity u ostatních chovanců závisí na aktuálním stavu daného chovance. Odborný zaměstnanec má vždy možnost volby, zda se jím vedený pohovor nebo aktivita uskuteční za mříží či bez mříže.

Vyjádření k bodu 78

Česká republika uvádí, že poskytování zdravotní péče podle zákona o zdravotních službách je primárně založeno na svobodném a informovaném souhlasu pacienta. To znamená, že pacient má právo tento souhlas neudělit a následně tak zdravotní péči i odmítnout. Z tohoto obecného pravidla však existují zákonné výjimky, kdy lze pacientovi poskytnout zdravotní služby bez jeho souhlasu, resp. kdy bude mít povinnost určitou léčbu postoupit. Jako příklady lze uvést povinnost podrobit se povinnému očkování, epidemiologickému vyšetření, pracovnílékařské prohlídce, odbornému lékařskému vyšetření v souvislosti s užíváním návykových látek a další. Dále jde o případy neodkladné péče, se kterou nemůže vyslovit souhlas. Konečně jde o případ vážné duševní poruchy či intoxikace, kdy pacient ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a hrozbu nelze odvrátit jinak, resp. by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta. Toto jsou tedy základní zákonná pravidla v souladu i s ústavním pořádkem a mezinárodními závazky ČR.

Jednou ze zákonných možností poskytovat zdravotní služby bez souhlasu pacienta je i soudní uložení ochranného léčení či zabezpečovací detence. V jejich rámci mají pacienti, resp. chovanci, zákonnou povinnost podrobit se léčebným postupům a výkonům v rámci svého stanoveného individuálního léčebného programu. Tyto výkony a postupy však musí být nezbytné k dosažení účelu ochranného léčení, resp. zabezpečovací detence a nesmí práva pacientů a chovanců nepřiměřeně omezovat. Tím také není dotčeno jejich právo vybrat si z možných alternativ jejich léčby nebo právo vyjádřit se k těm zdravotním výkonům, které bezprostředně nesouvisí s jejich léčebným programem. Ty pak mohou samozřejmě i odmítnout.

Právní předpisy pro poskytování zdravotních služeb bez souhlasu pacienta i pro jejich poskytování v rámci ochranného léčení či zabezpečovací detence tedy v České republice již existují. Doplnují je rovněž možnosti soudního přezkumu nedobrovolné hospitalizace, navíc se zákonnými lhůtami pro rozhodnutí v řádu dnů. Proti porušení zákonných pravidel poskytování zdravotních služeb se lze rovněž bránit soudně či se lze obrátit na krajský úřad či jiný orgán, který udělil poskytovateli zdravotních služeb oprávnění k činnosti. V případě soudně uloženého ochranného léčení či zabezpečovací detence pak platí primárně opět soudní cesta k jeho změně či zrušení.

Fungování systému ochranného léčení a zabezpečovací detence je nyní analyzováno v souvislosti s přípravou nové koncepce ochranného léčení. Zde může být zvažována i určitá revize a zpřesnění právní úpravy, aby bylo postavení jednotlivých aktérů včetně pacientů a chovanců jasnější.

Vyjádření k bodu 79

Česká republika ve věci obecné právní úpravy a její novelizace odkazuje na vyjádření k bodu 28 výše. V kontextu zabezpečovací detence nicméně Česká republika považuje za nutné upozornit na obecnou výraznou nebezpečnost chovanců v zabezpečovací detenci. U nich tedy povinnost příslušníků Vězeňské služby ČR vykonávat bezpečnostní dozor nad osobami ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence a tyto osoby střežit, předvádět a eskortovat osoby nabývá obzvláště na významu. Tyto povinnosti samozřejmě trvají i během lékařských prohlídek u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb a nelze je určitě fakticky přenášet na ně či na jiné subjekty. Nebezpečnosti chovanců, která je ostatně důvodem pro jejich umístění do zabezpečovací detence, přitom velmi až skoro úplně znemožňuje využití alternativ nabízených CPT jako např. pomoc dalšího zdravotního pracovníka, neboť těch je obecně nedostatek, a navíc by vyžadovali speciální trénink pro působení v prostředí zabezpečovací

detence. Rovněž specifický zdravotní stav chovanců a jejich často složitá diagnóza a anamnéza většinou vylučují možnost kvalifikovaného zhodnocení jejich nebezpečnosti pro účely rozhodnutí o potřebě dozoru běžnými zdravotníky, kteří s nimi nejsou detailně seznámeni. Lze se tedy domnívat, že v jejich případě bude dozor příslušníku Vězeňské služby ČR nadále spíše důvodný, a to i po přijetí výše popsaných změn.

5. Personál

Vyjádření k bodu 80

Česká republika upozorňuje, že delegace při své návštěvě konstatovala celkově vyhovující situaci týkající se personálu opavského detenčního ústavu, a to včetně rozvržení směn během pracovních i víkendových/svátečních dnů. Celkově byla v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava v loňském roce neobsazena 3 pracovní místa vychovatele a 1 pracovní místo vychovatele terapeuta. Uvedená místa se personálnímu úseku ústavu podařilo usilovnou náborovou činností obsadit, když od 1. 1. 2025 byl do pracovního poměru přijat na neobsazené místo další pracovník odborného zacházení ve vězeňství – vychovatel. Aktuálně je k 1. 3. 2025 v oddělení výkonu zabezpečovací detence evidováno pouze jedno neobsazené tabulkové místo pracovníka odborného zacházení ve vězeňství – vychovatele terapeuta, na které se profiluje vhodný uchazeč.

Vyjádření k bodu 82

Česká republika uvádí, že zdravotní péče u chovanců je v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava zajišťována ambulantní formou, a to v režimu 7 dnů v týdnu v době od 6:00 nebo 7:00 hodin do 18:00 nebo 19:00 hodin. Pokud je nezbytné akutní lékařské ošetření některého z chovanců při nepřítomnosti zdravotnického personálu, jsou tyto situace řešeny cestou přivolání posádky záchranné služby z přílehlé Slezské nemocnice v Opavě nebo převozem chovance do uvedené nemocnice k prohlídce lékařem nebo odbornému vyšetření. Tento systém je z dlouhodobého pohledu z hlediska zajištění lékařské péče o chovance funkční.

Doporučení CPT se dále jeví jako založené na nepřesně zjištěných skutečnostech, neboť příslušníci Vězeňské služby ČR jsou průběžně proškoleni v poskytování první pomoci, což ostatně dokládá řada případů, kdy kardiopulmonální resuscitaci poskytovali. Za tímto účelem byly věznice současně vybavovány automatickými externími defibrilátory, které jsou ze své povahy určeny pro laickou veřejnost tak, aby případná první pomoc jejich prostřednictvím mohla být poskytnuta třeba i neproškoleným zaměstnancem.

Stran přítomnosti zdravotnického personálu je nutné upozornit, že ústav pro výkon zabezpečovací detence není zdravotnickým zařízením a rozhodně zde nejsou poskytovány zdravotní služby ve formě lůžkové péče. Zdravotní služby jsou v ústavu zajišťovány pouze ambulantně. Z hlediska platné legislativy tedy není jediný důvod k nepřetržité přítomnosti jakéhokoli zdravotnického pracovníka.

U tzv. lůžkovou část ošetrovny se jedná o terminologický přežitek. Jde o zvláštní ubytovací kapacitu věznice, která je zpravidla využívána v případě výskytu infekčních onemocnění, která nutně nevyžaduje umístění na izolační celu. Vězeňská služba ČR v době návštěvy CPT již žádné zdravotní služby ve formě lůžkové péče neposkytovala.

Vyjádření k bodu 83

Česká republika předznamenává, že od 1. 7. 2024 je činnost Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác dočasně pozastavena do 30. 6. 2025 z důvodu kritické personální situace ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác, zejména v řadách příslušníků Vězeňské služby ČR. Personální situace v tomto zařízení je však vzhledem k vysoké konkurenci na trhu práce v hlavním městě Praha i nadále kritická. Aktuálně je zde neobsazených 98 služebních a 14 pracovních míst, z toho 10 míst pracovníků odborného zacházení ve vězeňství.

Z uvedených důvodů se uvedení Ústavu pro výkon zabezpečovací detence do provozu v současné době neplánuje. Ke zlepšení stavu byla přijata personální opatření, například intenzivní náborová kampaň, navýšení stabilizačního příplatku a rozšiřování kapacit pro možnost ubytování zaměstnanců a příslušníků. Dopad personálních opatření je analyzován a vyhodnocován a na základě toho bude následně vydán podnět k jednání o opětovném uvedení do provozu.

6. Použití omezovacích a donucovacích prostředků

Vyjádření k bodu 86

Česká republika upozorňuje na nezbytnost rozlišovat omezovací prostředky užívané dle zákona o výkonu zabezpečovací detence, omezovací prostředky užívané dle zákona o zdravotních službách a donucovací prostředky. Omezovací prostředky, o jejichž užití je třeba provést záznam do zdravotnické dokumentace, jsou taxativně vymezeny v zákoně o zdravotních službách, který současně stanoví podmínky, za nichž lze přistoupit k jejich užití. O užití těchto prostředků rozhoduje zdravotnický pracovník, pokud nazná, že jsou splněny tyto podmínky a jejich použití je nezbytné v souladu s principem ultima ratio. O použití omezujícího prostředku při poskytování zdravotních služeb musí být proveden záznam do zdravotnické dokumentace a případně splněny další povinnosti poskytovatele plynoucí ze zákona o zdravotních službách.

Podle obsahu vybraných zdravotnických dokumentací bylo zjištěno, že v případě rozhodnutí o užití omezujícího prostředku ze strany zdravotnického pracovníka, tj. užití omezujícího prostředku ve smyslu zákona o zdravotních službách, obsahuje zdravotnická dokumentace o takovém úkonu záznam. U omezujících prostředků užívaných dle zákona o výkonu zabezpečovací detence je situace zcela odlišná. O použití takového omezujícího prostředku nerozhoduje poskytovatel zdravotních služeb, resp. zdravotnický pracovník. Provedení záznamu do zdravotnické dokumentace je proto irelevantní, ostatně bezdůvodné zanesení takového záznamu do zdravotnické dokumentace nemá oporu v právním předpise, který zdravotnickou dokumentaci definuje jako soubor informací o poskytovaných zdravotních službách. Pakliže není chovanec po použití omezujících prostředků podle zákona o výkonu zabezpečovací detence následně převezen na zdravotnické středisko, pak lékař nebo kterýkoli jiný zdravotnický pracovník nemá nejmenší důvod a potřebu záznam do zdravotnické dokumentace pořizovat.

Vyjádření k bodu 87

Česká republika upozorňuje, že dle zákona o Vězeňské službě je příslušník oprávněn omezit volný pohyb osoby, která fyzicky napadá příslušníka nebo jinou osobu, ohrožuje vlastní život, poškozuje majetek nebo se pokusí o útěk, připoutáním k vhodnému předmětu, zejména pomocí pout. Toto omezení musí být ukončeno v okamžiku, kdy je zřejmé, že osoba takové jednání nebude opakovat, nejdéle však po uplynutí 2 hodin od okamžiku připoutání. Pokud se chovanec v zařízení zabezpečovací detence z jakéhokoli důvodu chová agresivně, ničí majetek Vězeňské služby ČR, ohrožuje svoje zdraví nebo život anebo zdraví jiných osob, je vždy prioritou Vězeňské služby ČR vyřešit tuto situaci cestou nejmenší možné represe a co nejdříve mu zajistit odbornou lékařskou pomoc.

K omezení volného pohybu chovance připoutáním služebními pouty k vhodnému předmětu se přistupuje pouze v krajních případech. Tuto skutečnost dokazují i statistické údaje o počtu použití jednotlivých druhů donucovacích prostředků z předchozích let. V zařízení výkonu zabezpečovací detence v Opavě byly donucovací prostředky použity ve čtyřech případech v roce 2020, v žádném případě v letech 2021 a 2022, ve třech případech v roce 2023 včetně jednoho registrovaného případu připoutání k vhodnému předmětu – posteli – na jednu hodinu a ve třech případech připoutání k vhodnému předmětu v roce 2024. Pouta se k připoutání k vhodnému předmětu používají jako legitimní donucovací prostředek na nezbytně nutnou dobu zejména proto,

že jsou jimi příslušníci primárně vyzbrojeni a úkon má za cíl rychle a efektivně předejít dalšímu nezákonnému jednání nebo k dalšímu sebepoškozování vězněné osoby.

V současné době je dle stanovené metodiky využití donucovacího prostředku evidováno ve stanoveném Záznamu o použití donucovacího prostředku, jehož součástí je také potvrzení o provedení lékařského ošetření, resp. prohlídky, a zpráva o prošetření okolností a důvodů použití donucovacího prostředku. O použití donucovacího prostředku je Vězeňská služba ČR povinna bezodkladně informovat státního zástupce, který provádí dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu zabezpečovací detence. Tímto způsobem je zaručeno ověření zákonnosti a přiměřenosti v konkrétních případech použití donucovacích prostředků.

Vyjádření k bodu 88

Česká republika respektuje názor CPT a rozhodně souhlasí se zajištěním dohledu zdravotnického pracovníka, avšak intenzitu tohoto dohledu by měl stanovit právě on sám na základě individuálního zhodnocení případu. Tento postup ostatně víceméně předpokládá i právní úprava zákona o zdravotních službách, kdy poskytovatel je povinen zajistit, aby pacient po dobu použití omezovacího prostředku byl pod dohledem zdravotnických pracovníků. Dohled musí odpovídat závažnosti zdravotního stavu pacienta a zároveň musí být přijata taková opatření, která zabrání poškození zdraví pacienta. Dohled dle popisu CPT je tedy v souladu s právními předpisy a je dostatečný. Se závěrem, že je nezbytná přítomnost zdravotnického pracovníka nepřetržitě, nelze souhlasit, protože nastavený režim by měl odpovídat individuálním potřebám pacienta, které může vyhodnotit pouze zdravotnický pracovník při znalosti zdravotního stavu.

Vyjádření k bodu 89

Česká republika doporučení v zásadě akceptuje a souhlasí s potřebou revize používání tohoto farmakoterapeutického postupu. Dle aktuálně dostupných informací lze konstatovat, že zdravotnické dokumentace chovanců skutečně obsahují indikaci aplikace některých léčivých přípravků v předem stanovených situacích. Nutno však poznamenat, že předpis léků provádí samozřejmě vždy lékař, zpravidla psychiatr, který rovněž definuje podmínky, za kterých k takovému kroku může střední zdravotnický personál, tj. všeobecné sestry, přistoupit. Je zavedenou praxí, že ve své pracovní době všeobecná sestra telefonicky kontaktuje ústavního lékaře – psychiatra, se kterým konzultuje aktuální zhoršení zdravotního stavu chovance a přebírá také doporučení k terapii. V tomto ohledu není spatřován Vězeňskou službou ČR a jejím odborem zdravotnické služby rozpor s postupy lege artis. Oblast, která není zcela relevantně pokryta právními a ani vnitřními předpisy, se týká způsobu následné komunikace po použití příslušného léčivého přípravku. Zdravotnická zařízení Ministerstva spravedlnosti, která budou od 1. 4. 2025 zajišťovat zdravotní péči ve vězeňských zařízeních, se do budoucna zaměří na metodické usměrnění postupů v rámci poskytovaných zdravotních služeb.

7. Záruky

8. Další otázky

Vyjádření k bodu 97

Poučení chovanců s jeho právy a povinnostmi při nástupu do výkonu zabezpečovací detence je zakotveno v zákoně o výkonu zabezpečovací detence a je upraveno v nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 47/2024, kterým se zavádí tiskopisy poučení obviněného, odsouzeného a chovance. Každý chovanec je při přemístění do detenčního ústavu znovu s tímto poučením odborným zaměstnancem prokazatelně seznámen. Poučení se provádí způsobem přiměřeným rozumovým schopnostem chovance, aby poučení pochopil. Chovanec pak potvrzuje, zda poučení porozuměl či nikoliv. Pracovníci odborného zacházení ve vězeňství zajišťující poučení chovanců přistupují k jednotlivým chovancům individuálně a v případě potřeby vše řádně a srozumitelně

vysvětlí, s ohledem na intelektové a charakterové vybavení daného chovance. V případě omezení ve svéprávnosti chovance je prokazatelně vyrozuměn také určený opatrovník. Nebyl zaznamenán ani uveden žádný případ výslovného nepochopení ze strany chovanců nebo opatrovníků. V případě potřeby dalšího vysvětlení nebo doplnění požadovaných informací týkajících se podmínek výkonu zabezpečovací detence jsou odborní zaměstnanci připraveni nejen při vstupních pohovorech, ale také v dalším průběhu pobytu reagovat na potřeby a požadavky chovanců, případně opatrovníků.

V současné době bylo ve spolupráci s Kanceláří veřejného ochránce práv vytvořeno Poučení pro obviněné při nástupu do výkonu vazby, které se již ve vězeňských zařízeních využívá, dále je vytvářeno Poučení pro odsouzené při nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Obě poučení obsahují nezbytné informace ve srozumitelné verzi. Tyto dokumenty doplňují stávající komplexní poučení o právech a povinnostech vězněných osob, přičemž je kladen důraz na zjednodušení formy výkladu jednotlivých oblastí výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Obdobný zjednodušený informační dokument, ve kterém budou zohledněny specifické potřeby chovanců, bude Vězeňská služba ČR vypracovávat také pro osoby ve výkonu zabezpečovací detence.

D. Věznice

1. Úvodní poznámky

Vyjádření k odstavci 101

Česká republika upřesňuje, že efektivita alternativních trestů je podmíněna jejich vhodným ukládáním, což předpokládá, že je pachatel seznámen s podmínkami trestu a je připraven a motivován trest vykonat. Tyto tresty by měly být tedy ukládány pachatelům, pro které má jejich výkon smysl. Před jejich uložením je pro pachatele nezbytná znalost podmínek pro výkon daného trestu. Na základě provedení analýzy rizik a potřeb pachatele a zjištění potřeb a zájmů oběti trestného činu může Probační a mediační služba také navrhnout uložení vhodných přiměřených omezení nebo povinností obviněnému. Úspěšné uplatňování odklonů vychází ze znalosti situace pachatele a poškozeného a z již uskutečněných kroků v řešení následků trestného činu, postoje pachatele k trestnému činu atd. Tyto informace Probační a mediační služba zprostředkovává orgánům činným v trestním řízení na základě osobního jednání a zkušeností s poškozeným a pachatelem v rámci mediaci nebo při realizaci jiného restorativního programu.

Nový elektronický monitorovací systém hlídal ve 2. pololetí roku 2024, tj. za první půlrok svého fungování v České republice, 79 lidí. Probační a mediační služba má k dispozici 700 náramků a další může dokoupit. Soudy zatím zařízení využívají nejčastěji pro lidi v domácím vězení, v části případů ale náramky nahrazují i vazbu. Hlídací náramky si v uvedeném období nasadilo 64 domácích vězňů, v dalších 12 případech dal soud náramkům přednost před eskortováním obviněného do vazební cely. Zbývající tři náramky pak zajišťovaly přiměřená omezení uložená soudem, mezi nimiž může být i povinnost zdržovat se v určeném čase ve stanoveném obydlí.

Dne 24. listopadu 2022 byl v Písku slavnostně otevřen první probační dům v České republice. Jeho zřizovatelem je Probační a mediační služba, která dům vybudovala v rámci projektu Zpátky do života financovaného z Norských fondů. Probační dům má kapacitu 16 osob a poskytuje šestiměsíční pobytový resocializační program podmíněně propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody. Dům má za cíl podpořit podmíněně propuštěné v začlenění do společnosti a pomoci jim v jejich práci na sobě v rizikovém období prvních měsíců po propuštění. Dům je určen dospělým mužům, kteří mají uložený dohled a přiměřenou povinnost účastnit se pobytového resocializačního programu. Dalšími předpoklady pro zařazení do programu je například potřeba intenzivnější míry podpory po podmíněném propuštění, ale také motivace pracovat na sobě.

Vyjádření k odstavci 102

Česká republika sděluje, že předložená novela trestních předpisů byla přijata a vstoupí v účinnost v příštím roce. Mezi základní zásady trestního řízení novela doplňuje zásadu restorativní justice. Hlavními metodami restorativní justice jsou mediace mezi pachatelem a obětí, kdy je mezi nimi po jejich souhlasu možno pod dohledem vyškoleného mediátora zprostředkovat kontakt a vést je k narovnání vzájemných vztahů, rodinná skupinová konference za účasti rodinných příslušníků zúčastněných stran, případně dalších osob majících vztah k danému případu a tzv. kruhy, kdy jsou kromě pachatele, oběti, jejich rodin a zástupců ze strany justice do konference zapojeni i zástupci dané komunity. Klíčovou roli při uplatňování restorativního přístupu hraje Probační a mediační služba, která v trestním řízení úkony mediace provádí. Zakotvení této zásady by mělo přispět k tomu, že v průběhu trestního řízení budou orgány činné v trestním řízení ve vhodných případech více využívat Probační a mediační službu za účelem provedení mediace mezi obviněným a poškozeným a k motivování dotčených osob zapojit se do restorativních programů.

Podle současného znění trestního zákoníku by uložení peněžitého druhu trestu měl soud zvážit zejména v případech, že pachatel svou trestnou činností sledoval ziskový motiv. V těchto případech trestní zákoník klade důraz na uložení tohoto druhu trestu, a to buď jako trestu samostatného nebo uloženého vedle jiného trestu. Novela trestního zákona pak zavádí ukládání peněžitého trestu ve všech případech, kdy se to bude jevit jako vhodné. Vychází se z myšlenky, že majetkový postih je jedním z velmi efektivních postihů, který pachatele „bolí“. Vynucené zřeknutí se spotřeby a s tím spojené omezení životního standardu je vnímáno u většiny společnosti, u níž převládá konzumní myšlení a je akcentováno naplňování materiálních potřeb, jako výrazná újma. Majetkové tresty pak korespondují se zásadou, že páčání trestné činnosti se nesmí vyplácet (*crime does not pay*). Vzhledem k možnosti uspokojení nároků poškozených z peněžních prostředků získaných výkonem peněžitého trestu není jeho uložení na úkor práv poškozených, ale právě naopak pro ně představuje jednodušší cestu, jak se domoci svých majetkových nároků. Hlavním limitem pro uložení tohoto trestu tak nadále bude zejména jeho vymahatelnost v návaznosti na majetkové a osobní poměry pachatele, které je třeba zhodnotit a s ohledem na ně zvážit, zda je uložení tohoto druhu trestu vhodné a pokud ano, stanovit jeho výši. Přitom je třeba hodnotit i další závazky pachatele, např. pokud by zaplacení peněžitého trestu ohrozilo schopnost pachatele dostát závazku vyživovat závislé osoby apod.

Novela rovněž řeší otázku postihu recidivy. Snaha omezovat kriminalitu či recidivu pachatelů nemůže být realizována pouze cestou trestní represe, neboť trestná činnost je podmíněna řadou sociálních, ekonomických a jiných faktorů. Ostatně kriminologické výzkumy poukazují na to, že aplikace výrazně represivních přístupů a sankcí založených na odstrašení může mít dokonce kontraproduktivní účinky. Neuchylujeme se ale k radikálnímu řešení spočívajícímu v tom, že by recidiva byla u všech trestných činů zohledňována pouze jako obecně přitěžující okolnost. Místo toho se snižuje míra trestního postihu za opakovanou krádež, kdy dojde jak ke snížení dolní, tak horní hranice trestní sazby. S omezením postihu recidivního jednání pak souvisí i obdobné omezení u dalších obohacovacích majetkových trestných činů (zpronevěry, podvodů, provozování nepoctivých her a sázek).

Vyjádření k odstavci 103

Česká republika informuje, že Ministerstvo spravedlnosti společně s Vězeňskou službou ČR provedlo v roce 2021 vyhodnocení a revizi Koncepce vězeňství 2016–2025 a stanovilo její priority do roku 2025 včetně cílů a termínů jejich plnění. Globální cíl Koncepce byl formulován následovně: „*Vytvořit dobře fungující, efektivní, mezinárodní standardy vězeňství propojené s prevencí kriminality, postpenitenciární péčí, sociální sférou a vzdělávacím systémem směřující k reintegraci pachatelů trestné činnosti do společnosti. Plnit úkol nápravy odsouzených osob na základě individuálních postupů za účelem předcházení recidivy jejich kriminálního chování a s*

cílem zajistit maximální bezpečnost občanů včetně zajištění izolace takových jedinců, kteří se opakovaně dopouštějí nejzávažnější násilné trestné činnosti. Důslednou realizací přijatého komplexu vhodných opatření docílit existenci moderního systému vězeňství odpovídající 21. století, srovnatelného s vyspělými demokratickými státy.“ Dále bylo formulováno celkem 17 strategických cílů, k jejichž splnění bylo stanoveno 66 specifických cílů a k jejich naplnění celkem 337 opatření, které byly rozděleny do celkem 9 tematických kapitol.

Vyhodnocení Koncepce bylo prováděno zpětným vyhodnocováním všech úkolů ve vztahu k naplnění opatření, specifického cíle a strategického cíle. Rovněž bylo vyhodnocováno celkové splnění každého konkrétního strategického cíle a také splnění globálního cíle. Vyhodnocení souhrnně ukázalo, že stanovení konkrétních specifických cílů a opatření ve strategických cílech bylo svazující při naplňování globálního cíle. Stanovení základních úkolů bylo realizováno bez pokrytí finančních prostředků a při stanovení tak velkého množství úkolů docházelo ke stanovování duplicitních úkolů. Indikátory nebyly často stanovovány jako měřitelné.

V rámci revize Koncepce došlo proto ke zrušení strategických cílů a byly navrženy strategické oblasti, které jsou obecnější povahy a nesvazují Vězeňskou službu ČR při plnění koncepčních úkolů. Oblasti pro splnění globálního cíle jsou:

1. Odborné zacházení
2. Bezpečnost
3. Protidrogová politika
4. Zdravotnictví
5. Ekonomika
6. Personalistika
7. Informatika
8. Servisní činnosti

Nové vymezení strategických oblastí se odrazilo ve stanovení strategických cílů, specifických cílů a opatření v jednotlivých strategických oblastech.

Vězeňská služba ČR následně vytvářela akční plány pro jednotlivé roky, V současné době je naplňován poslední akční plán pro rok 2025. Na počátku roku 2026 bude zahájeno vyhodnocení revidované Koncepce od roku 2021 do roku 2025. Zároveň již byly započaty práce na nové Koncepci rozvoje vězeňství na období 2026–2035 se čtyřmi strategickými oblastmi:

1. Personalistika a lidské zdroje
2. Zacházení s vězněnými osobami
3. Bezpečnost
4. Modernizace a technologie.

Tyto strategické oblasti budou rozpracovány do strategických cílů, specifických cílů a opatření. V rámci jejich zpracování jsou identifikovány problémy na základě dostupných zdrojů. Jedním ze základních zdrojů jsou i zprávy CPT. Zpráva CPT z roku 2018 byla využita při prvotní identifikaci problémů ohledně stanovení strategických oblastí. V rámci současného rozpracování strategických cílů, specifických cílů a opatření bude rovněž jako zdroj informací sloužit i aktuální zpráva CPT.

2. Špatné zacházení

Vyjádření k odstavci 107

Česká republika sděluje, že v případech trestního stíhání příslušníků Vězeňské služby ČR služebně zařazených ve Věznici Rýnovice bylo doposud u 9 příslušníků rozhodnuto o zproštění obžaloby. Ve zbylých 5 případech je nadále vedeno soudní řízení. Trestní stíhání 8 příslušníků Vězeňské služby ČR služebně zařazených ve Věznici Valdice rovněž není v současné době meritorně ukončeno a ve věci nadále probíhá soudní řízení.

Vyjádření k odstavci 109

Česká republika předesílá, že popisované jednání je zcela v rozporu s filozofií vedení obou dotčených věznic, jakož i všech ostatních organizačních jednotek Vězeňské služby ČR. Vedení věznic Rýnovice a Valdice informace v tomto smyslu předává na pravidelných školeních a poradách se zaměstnanci a příslušníky vykonávajícími práci či službu v těchto věznicích.

Vyjádření k odstavci 112

Česká republika uvádí, že ve všech vězeňských zařízeních jsou průběžně prováděna opatření k předcházení násilí v souladu s nařízením generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 24/2022 o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí u obviněných, odsouzených a chovanců a o zaznamenávání známek nevhodného nebo ponižujícího jednání. Jde o vedení jmenného seznamu vytypovaných osob a příslušné dokumentace jednotlivých případů, provádění kontrolní činnosti, prohlídek těla a lékařských prohlídek, provádění fotodokumentace těla aktérů fyzického násilí, obecný přehled zaměstnanců o vytypovaných osobách a jejich umístění, pravidelný kontakt s pracovníky odborného zacházení ve vězeňství, zajištění lékařské a psychologické péče po zjištěném násilí, evidence ve Vězeňském informačním systému, označování příslušné dokumentace vězněných osob a pravidelné projednávání a vyhodnocování problematiky násilí na poradách ředitelů v rámci jimi vedených zařízení a na poradách oddělení výkonu vazby, trestu a zabezpečovací detence. Ze statistických údajů Vězeňské služby ČR vyplývá, že ve věci problematiky násilí mezi vězněnými osobami nedochází k markantnímu nárůstu těchto případů a jedná se spíše o setrvalý stav v počtech těchto případů.

Personální obsazení věznic je stanoveno počtem systemizovaných míst potřebných pro zajištění bezpečného chodu věznic. Na základě těchto skutečností jsou stanoveny počty potřebných příslušníků prostřednictvím rozpisů strážních a dozorcích stanovišť tak, aby byl zajištěn v denní i noční době řádný chod věznice a realizována práva a povinnosti vězněných osob. V denní době jsou přítomni pracovníci odborného zacházení ve vězeňství.

Vzdělávání personálu je ve Vězeňské službě ČR věnována značná pozornost. Všichni zaměstnanci a příslušníci Vězeňské služby ČR při nástupu absolvují základní odbornou přípravu, prostřednictvím které jsou připravováni na teoretické i praktické otázky zacházení s vězněnými osobami, mimo jiné také předcházení násilí a postup při jeho zjištění. V rámci dalšího vzdělávání jsou pro personál věznic mimo jiné realizovány kurz dynamické bezpečnosti a kurz výkonu služby dozorce v uzavřeném oddílu, jejichž obsahem je také problematika násilí. V současné době je připravována realizace specializačních kurzů pro inspektory dozorcí služby, jejichž obsahem jsou mimo jiné také informace z teoretické a praktické oblasti problematiky násilí mezi vězněnými osobami za účelem posílení jeho prevence. Školení personálu věznic jsou realizována prostřednictvím Akademie Vězeňské služby ČR.

Vyjádření k odstavci 113

Česká republika upřesňuje, že používání osobních kamer příslušníky při výkonu služby upravuje nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 11/2023 o podmínkách provozování kamerového systému a o používání bezpečnostních kamer v rámci výkonu služby a práce. Osobní kamery jsou primárně využívány k zajištění bezpečnosti a pořádku ve věznicích a v eskortních vozidlech. Monitorování je zahájeno na základě individuálního zvážení zaměstnance, přičemž hlavním smyslem využívání osobních kamer je zaznamenávání úkonů či zákroků, při kterých

může dojít k protiprávnímu či nevhodnému jednání subjektu. Dále osobní kamera slouží jako preventivní prostředek určený k zaznamenávání a ke snížení rizika vzniku tohoto chování. Mezi jednu z hlavních povinností při použití osobní kamery je informovat subjekty, proti kterým úkony nebo zákroky směřují, o tom, že průběh prováděných úkonů či zákroků je zaznamenáván. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR upravuje i další pravidla a povinnosti příslušníků při používání osobních kamer, jako např. systém proškolení příslušníka z použití osobní kamery, nakládání s pořízeným záznamem atd. Do všech věznic v České republice je v současné době rozděleno celkem 253 kusů osobních bezpečnostních kamer. Z toho 30 kusů je přiděleno Věznici Valdice. V rámci posílení vnitřní bezpečnosti ve věznicích se do budoucna počítá s rozšířením počtu osobních bezpečnostních kamer.

3. Podmínky zbavení svobody

Vyjádření k odstavci 114

Česká republika dodává, že opláštění budovy věznice Oráčov je z konce 70. let minulého století a bez tepelné izolace, což je také jedním z faktorů tvorby plísni, zejména pak v chladném období. K celkové rekonstrukci obou oddílů na budově "A" dosud nedošlo s ohledem na nedostatek finančních prostředků, a proto věznice průběžně provádí renovaci společných prostor a jednotlivých ložnic svépomocí. Do renovace ložnic jsou zapojováni sami odsouzení, kteří si tak sami zlepšují prostředí, ve kterém jsou ubytováni, což má na ně pozitivní dopad. Za pomoci odsouzených je nejprve prováděno odstranění plísni a následně nová výmalba s použitím protiplísňových prostředků. Podlahy jsou taktéž opravovány – poškozená podlahová krytina je stržena, v případě potřeby je srovnána plocha podlahy a položeno linoleum nové. I přes omezené množství finančních prostředků na opravy jsou některé nevyhovující podlahy opatřeny stěrkou a následně nátěrem, čímž také dochází ke snižování možnosti úkrytů pro nepovolené předměty.

Ohledně umýváren nejen na budově "A" přijala věznice trvalá opatření ve formě častějšího větrání prostor a pravidelného užívání odvětrávacího zařízení, aby bylo co nejvíce zamezeno tvorbě vlhkosti. Vytápění všech objektů věznice je realizováno prostřednictvím centrální kotelny s plně automatickým systémem měření a regulací topné soustavy, což je zajišťováno řízením výkonu zdroje tepla a teploty topné a užitkové vody v návaznosti na počasí a klimatické podmínky. Vytápění všech prostor věznice je tak řádně zajišťováno. V uplynulém období nedošlo k žádné poruše nebo havárii topné soustavy.

Vyjádření k odstavci 117

Česká republika uvádí, že v současné době není stanoven harmonogram přestavby budovy "A" ve Věznici Oráčov. Přestavba – rekonstrukce oddílů A1 a A2 představuje investiční akci, jejíž realizace je podmíněna stanovenými postupy. Zamýšlené investiční akce jsou věznicemi dle priorit zařazovány do tzv. Plánu rozvoje jednotlivých věznic a na jejich základě je následně generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR sestaven Plán kapitálových výdajů pro dané období. Investiční akce byla věznicí zařazena do Plánu rozvoje věznice již na období 2019–2025 jako jedna ze tří prioritních akcí, avšak nedošlo k její realizaci. V roce 2024 byl Plán rozvoje věznice aktualizován na období 2025–2028, a investiční akce přestavby ubytovny "A" byla opětovně do plánu věznice zařazena.

Vedle toho jsou hledány i jiné možnosti, jak rekonstrukce předmětného objektu dosáhnout. Aktuálně ve spolupráci s generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR probíhají jednání ohledně možnosti rekonstrukce budovy "A" z prostředků Norských fondů. Právě budova "A" Věznice Oráčov byla vytypována jako možný objekt vhodný pro projekt financovaný z Norských fondů. Konkrétně byla rekonstrukce budovy "A" se všemi náležitostmi zařazena jako jedna z možných variant do pilotního zkoumání v rámci Future Step: Czech-Norwegian Correctional Innovation Project v programu Spravedlnost, Norské fondy 2014–2021. V rámci tohoto projektu expertní tým

připravuje sadu doporučení pro norského donora pro velký projekt v rámci aktuálního období. V případě schválení projektu by taková modernizace vězeňských kapacit nepochybně výrazně zlepšila životní podmínky vězňů a umožnila efektivnější práci s nimi. Dále by v případě úspěšné změny mohla sloužit jako vzorový příklad pro rekonstrukce dalších objektů.

Ve Věznici Valdice se pak jedná o v současné době nevyužívanou ubytovnu rovněž označenou jako "A", kde je část odsouzených umístěna v ložnicovém systému a část v celkovém systému. Původně byla tato ubytovna vybudována pouze jako ložnicová. Při její rekonstrukci v minulosti však byla z ekonomických důvodů jedna její část přestavěna do celkové podoby. V rámci standardní ubytovací kapacity zde zůstává 6 ložnic různé velikosti, kdy ubytovací plocha největší z nich činí 76,24 m².

Česká republika uznává, že hromadné ubytování vězňů přináší negativní důsledky. Toto uspořádání vytváří rizikové prostředí, které snižuje možnosti výchovného působení na vězně a zvyšuje riziko recidivy. Přehlnutost vede ke zhoršení hygienických podmínek, k nedostatku soukromí a omezeným možnostem individuální práce s vězni. Vězeňská služba ČR si toho je dobře vědoma a snaží se daným podmínkám čelit. Aktuálně proto připravuje různé varianty řešení problému velkokapacitních cel a ložnic. Jednou ze zvažovaných možností jsou stavební úpravy, kterými se jedna cela, případně ložnice s velkou ubytovací plochou rozdělí na několik menších s menší ubytovací plochou. Další zvažovanou možností je zachování stávající ubytovací plochy a pouze vnitřní opatření Vězeňské služby ČR stanoví, kolik vězněných osob je možné v rámci každé takové cely a ložnice ubytovat. Problematika ubytovacích prostor bude též řešena i v rámci právě připravované Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2035, a to v souvislosti i s reformami trestní politiky státu popsanými výše a také se zajištěním dostatečného financování.

Vyjádření k odstavci 118

Česká republika uvádí, že Vězeňská služba ČR kontinuálně sleduje a vyhodnocuje vývoj počtu vězněných osob ve všech typech věznic. Na základě tohoto vyhodnocení následně realizuje změny v rámci stávajících ubytovacích kapacit nebo profilací věznic a vazebních věznic, tak aby nastavení ubytovacích kapacit odpovídalo aktuálním počtům vězněných osob v jednotlivých kategoriích. Tento postup má za cíl to, aby co největší počet vězněných osob měl k dispozici dostatek obytného prostoru, a to minimálně 4 m² na osobu. Je pravdou, že s ohledem na setrvalý nárůst vězněných osob se to nedaří realizovat v rámci všech typů věznění. Situaci má rovněž pomoci novela trestních předpisů popsaná výše.

Vyjádření k odstavci 119

Česká republika předepisuje, že vycházkové dvory ve věznicích jsou vybaveny a koncipovány úměrně k rizikovosti odsouzených, kteří dané vymezené prostory využívají. Souhlasí s výtkou CPT k současnému technickému stavu vycházkového dvora uzavřeného oddílu ve Věznici Rýnovice. Věznice Rýnovice věc řešila již před návštěvou CPT. V současnosti je plánována celková rekonstrukce objektu, na kterou se nyní hledají nutné finanční prostředky a jejíž součástí bude i zajištění určitých cvičebních prvků.

Nelze se však souhlasit, že jsou vycházkové dvory uzavřeného oddílu strohé. Jedná se o vymezený prostor k pobytu vězněné osoby ve venkovním prostoru na čerstvém vzduchu, kde se může pohybovat v souladu se zákonem o výkonu trestu odnětí svobody a řádem výkonu trestu odnětí svobody. Vycházkový dvůr je vybaven stavebně technickým zabezpečením přiměřeně tomu, že v uzavřeném oddílu se většinou nachází odsouzení, kteří nerespektují právní normy upravující výkon trestu odnětí svobody a v některých případech i závažným způsobem ohrozili bezpečnost věznice, účelově poškodili majetek věznice nebo jsou nebezpeční sobě či jiným osobám. Zároveň je vybaven dostatečně velkým přístřeškem s ohledem na počet zde umístěovaných odsouzených a pokud by byl větší, jednalo by se naopak o neúměrnost v poměru k velikosti vycházkového dvora.

Výcházkový prostor je dostatečně vybaven, neboť odsouzení mají k dispozici sportovní potřeby a rovněž jsou zde umístěny i lavičky k odpočinku či přístřešek jako ochrana proti dešti a slunečnímu záření. Řád výkonu trestu odnětí svobody stanoví, že účelem vycházek je zabezpečit odsouzeným denní pobyt na čerstvém vzduchu a aktivní odpočinek. Výcházkový dvůr slouží především k pohybu a sportovním aktivitám. Lze mít tedy za to, že umístění květin nemá na tyto účely požadovaný vliv, a naopak by mohlo omezit možnosti sportovních aktivit. Současně není vhodné, aby v takovém prostoru byly předměty, kterými by mohli tito odsouzení ohrozit někoho ze zaměstnanců, či jiného odsouzeného, takže kritizovaná strohost a absence např. květin či jiných předmětů, je vzhledem k výše uvedenému odpovídajícím opatřením.

CPT rovněž upozornilo na omezený výhled horizontálním směrem z vycházkového dvora pro odsouzené umístěné do oddílu se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a oddílu specializovaném pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování s individuálním zacházením. Jelikož tedy tento vycházkový dvůr využívají skutečně velmi nebezpeční odsouzení s identifikovanými vysokými či velmi vysokými vnějšími a vnitřními riziky, není žádoucí, aby měli i s ohledem na umístění vycházkového dvora na střeše ubytovny C obšírný rozhled v rámci celého areálu věznice.

Vycházky uzavřeného oddílu se ve Věznici Valdice realizují v tzv. malém vycházkovém dvoře, který se sestává ze dvou samostatných vycházkových boxů a je situován ve dvoraně historické zástavby původního kartuziánského kláštera mezi kostelem a jedním křídlem Ubytovny D. Oddělená část této dvorany je dále využívána jako vycházkový dvůr odsouzených v oddělení věznice s ostrahou, se středním stupněm zabezpečení. Proto není žádný prostor pro rozšíření části určené pro vycházky Uzavřeného oddílu. Vysoká okolní historická zástavba pak přirozeně omezuje výhled z tohoto vycházkového dvora. Je pravda, že vycházkové boxy jsou shora zakryty kovovými mřížemi, ale ty jsou nezbytné k zamezení snahám odsouzených vylézat po členité fasádě na střechy objektu Ubytovny D, která druhou stranou přiléhá přímo k zakázanému pásu. Ostatní vycházkové dvory jsou vybaveny vhodným cvičebním náčiním včetně přístřešků.

Vyjádření k odstavci 120

Česká republika předesílá, že kvalita vody je jednou z priorit věznice, které je věnována trvalá pozornost. Neopomenutelným je také fakt, že Věznice Oráčov je dodavatelem pitné vody do přilehlé obce Oráčov. Před ani po návštěvě delegace CPT nebyly akreditovanou zkušební laboratoří zjištěny nevyhovující výsledky rozborů vody. Provedenými rozbory bylo prokázáno, že voda vyhovuje hygienickým normám a neobsahuje bakterie, které by mohly mít negativní vliv na lidské zdraví, nebo by mohly případně způsobovat infekční onemocnění. Navíc již v roce 2020 byla zahájena investiční akce týkající se vybudování dalších 2 nových hlubinných vrtů k čerpání podzemní vody včetně vybudování nového přivaděče a modernizace technologie úpravy vody. V současné době se ve spolupráci s generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR připravuje zadávací dokumentace pro realizaci díla.

Vyjádření k odstavci 121

Česká republika uvádí, že úspěšnost plnění programu zacházení se podle řádu výkonu trestu odnětí svobody vyhodnocuje v pravidelných intervalech. Odsouzený je pak povinně prokazatelně seznámen s výsledky vyhodnocení a podílí se na aktualizaci svého programu. Odsouzení podepisují seznámení ve formuláři "Jednotný záznamový list", což je nastaveno vnitřní normou obligatorně pro všechny věznice.

Obdobně probíhá vyhodnocování úspěšnosti plnění programu zacházení při zařazování a přerazování do prostupných skupin vnitřní diferenciací. Každá věznice má ve svém vnitřním řádu stanoven základní postup při zařazování a přerazování odsouzených do těchto skupin. V praxi je v zásadě kopírován podobný postup jako při vyhodnocování programu zacházení.

Ve Vězeňském informačním systému je zaveden formulář na tento proces i s podpisem odsouzeného. Na rozdíl od programu zacházení však v případě prostupných skupin vnitřní diferenciaci neplyne z příslušné legislativy povinnost věznice odsouzeného s vyhodnocením seznámit. Nelze proto vyloučit, že u některého odsouzeného byl podpis opomenut. Nicméně je velmi málo pravděpodobné, aby taková praxe probíhala systémově a aby odsouzení nevěděli, že byli navrženi k přeřazení do jiné prostupné skupiny vnitřní diferenciaci, že tento proces probíhá nebo že by nebyli prokazatelně seznámeni s výsledkem. Minimálně se tuto skutečnost odsouzený dozví v rámci pravidelného vyhodnocení programu zacházení, se kterým je vždy prokazatelně seznamován. Zároveň v rámci průběžného vyhodnocování stávající praxe, mimo jiné i ve vztahu k praxi v oblasti problematiky změny stupně zabezpečení ve věznici s ostrahou, se příslušné kompetentní orgány (např. pracovní skupina Vězeňské služby ČR k vnitřní diferenciaci) budou problematikou prostupných skupin vnitřní diferenciaci i nadále zabývat.

Vyjádření k odstavci 122

Česká republika uvádí, že zaměstnanost odsouzených je podporována jak prostřednictvím prací ve vnitřním provozu věznic (kuchyně, prádelna, úklid, údržba), tak i v provozovných hospodářských činnostech ve spolupráci s externími firmami. Koordinátor zaměstnávání Vězeňské služby ČR aktivně hledá pracovní příležitosti pro odsouzené v úzké spolupráci se Svazem průmyslu a dopravy, agenturou CzechInvest, neziskovou organizací Rubikon centrum a dalšími společnostmi. Dále byl zpracován projektový záměr– Vzdělávání praxí pro zvýšení zaměstnanosti k financování z fondů EU, jehož cílem je poskytování odborné praxe odsouzeným osobám v době výkonu trestu odnětí svobody.

Oddělení zaměstnávání vězněných osob v jednotlivých věznicích pokračují v úsilí o zvyšování pracovních příležitostí pro odsouzené. V roce 2024 proběhlo ve výše uvedených věznicích celkem 29 jednání se zaměstnavateli, z toho jedno v Oráčově, 14 v Rýnovicích a 14 ve Valdicích. Uzavřením memoranda s firmami Česká pošta a Zásilkovna se podařilo zapojit tyto firmy do několika věznic, mimo jiné i do Věznice Rýnovice. Aktuálně je ve Věznici Valdice připravováno vytvoření nového pracoviště (Callcentrum) s prvotním zařazením cca 20 odsouzených a s předpokladem postupného rozšiřování počtu pracovních zařazených odsouzených. Věznice Oráčov zahájila v loňském roce realizaci dvou investičních akcí k rozšíření pracovišť a navýšení objemu pracovních příležitostí pro odsouzené. Jde o výstavbu montované haly v prostoru výrobní zóny a dále zakoupení dvou lodních kontejnerů, čímž dojde k uvolnění stávajících skladovacích prostor na prostory výrobní a tím by mělo dojít i k navýšení zaměstnanosti.

Věznice Oráčov aktuálně eviduje zaměstnanost 286 odsouzených (55,21 %), v Rýnovicích je zaměstnáno 165 odsouzených (52,05 %) a ve Valdicích 326 odsouzených (45,79 %). Procento zaměstnanosti se počítá z práce schopných vězněných osob. Ve srovnání s předchozím obdobím došlo k nárůstu zaměstnanosti v Rýnovicích a ve Valdicích. I přesto, že je ze strany věznice zaměstnávání odsouzených věnována maximální pozornost, tak zařazení většího počtu odsouzených brání především jejich nízká zručnost a bohužel i nechuť pracovat.

Vyjádření k bodu 130

Česká republika upřesňuje, že možnosti vytváření konkrétních multidisciplinárních týmů jsou striktně odvislé od počtu personálu a cílových skupin odsouzených a jejich potřeb. Vězeňská služba ČR má poměrně dobře propracovaný systém jednotlivých funkcí odborných zaměstnanců včetně jejich normativů na počty vězněných osob. Vnitřní norma pak stanoví podrobný katalog činností pro každou funkci/pracovní místo. S odsouzenými ve věznicích pracují pracovníci odborného zacházení ve vězeňství jako vychovatelé, sociální pracovníci, psychologové, speciální pedagogové, vychovatelé terapeuti či pedagogové volného času. Do týmu je třeba počítat i uniformovaného dozorce, zvláště ve věznici se zvýšenou ostrahou, kde je zajišťování režimu vnitřní bezpečnosti výraznou součástí výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených s výjimečnými

tresty. V tomto ohledu jsou pro fungování tzv. multidisciplinárních týmů položeny potřebné důležité základy.

Aktuální největší nedostatek personálu uniformovaného a civilního za posledních cca 20 let a nemožnost zajišťovat vnitřní bezpečnost a odborné zacházení je zcela v přímé souvislosti a má hlubší příčiny přesahující Vězeňskou službu ČR. Nedostatkem personálu trpí v současnosti též ostatní bezpečnostní sbory jako policie či hasiči.

Vyjádření k bodu 132

Česká republika upozorňuje, že vzhledem k charakteristice odsouzených ve věznici se zvýšenou ostrahou a k režimovému bezpečnostnímu nastavení podle řádu výkonu trestu odnětí svobody je nutné vždy přihlížet ke konkrétním podmínkám v těchto věznicích. Věznice individuálně zohledňují motivace a potřeby odsouzených a zařazují je do příslušného odborného zacházení. Umožnění 8 hodin mimo celu všem odsouzeným v tomto typu věznice není v současných podmínkách českého vězeňství možné zajistit. Nicméně v rámci individuálního posouzení aktivních a motivovaných odsouzených je možné, aby tito odsouzení mohli strávit rozšířenou dobu mimo celu v souvislosti s nastaveným programem zacházení, jehož součástí jsou aktivity vzdělávání, specializované oddíly, prodloužená doba návštěv, brigádnická činnost apod. Vězeňská služba ČR nicméně zcela souhlasí s CPT, že je třeba intenzivně a aktivně rozšiřovat způsoby a možnosti týmové a individuální práce s odsouzenými a tomu dále přizpůsobovat příslušné podmínky ve věznicích. To je jediná cesta, jak učinit výkon trestu odnětí svobody více smysluplným a přispět ke snižování kriminogenních rizik včetně recidivy odsouzených po propuštění na svobodu.

Vyjádření k bodu 133

Česká republika upřesňuje, že Vězeňská služba ČR nad rámec daného doporučení vyhodnocuje kriminologická rizika a potřeby vězněných osob, aby jim mohla nabídnout vhodné programy a odpovídající služby. Vysoká míra zadluženosti je vedle závislosti nejčastějším diagnostikovaným rizikem. S odsouzenými, pokud mají zájem, je intenzivně řešena jejich zadluženost, a to až do fáze podání návrhu na oddlužení. Věznice proto uzavřely dohody o spolupráci s nevládními organizacemi, které poskytují dluhové poradenství. Sociální pracovníci věznic jsou pravidelně školeni v oblasti řešení dluhů a informováni o legislativních změnách v oblasti exekucí a insolvence, aby mohli poskytovat odborné poradenství. Vězeňská služba ČR vyvinula ve spolupráci s dluhovou poradnou, exekutorskými úřady, insolvenčními soudci a dalšími institucemi program Finanční Gramotnost a Dluhové Poradenství, který je postaven na 3 pilířích – vzdělání, poradenství a podpora v době po propuštění. Program byl zaveden do 20 věznic a bylo v něm vyškolen 40 lektorů a v roce 2025 je plánováno školení pro nové lektory.

Dluhové poradenství nabízí i úřady práce v rámci obecného pracovního poradenství, sociálními pracovníky obcí nebo také poskytovateli odborného sociálního poradenství nebo terénních programů. Propouštěná osoba je s příslušnou službou již provázána z doby uvěznění nebo má možnost po návratu do místa pobytu takové služby využít. Vězeňská služba ČR je otevřena pro spolupráci v rámci oddlužení s dalšími osobami a institucemi jako jsou advokáti a ministerstva, která poskytují dotace nevládním organizacím, které nabízí odborné služby vězněným osobám nejen po dobu uvěznění, ale i po propuštění. Současně se zapojuje formou poradenství do státních programů, jakým bylo například tzv. Milostivé léto, jehož cílem bylo snížit dluhovou zátěž obyvatel ČR.

4. Zdravotní péče

Vyjádření k bodu 142

Česká republika uznává, že nedostatečný počet vězeňského personálu je obecně známým problémem, který se Vězeňská služba ČR snaží řešit všemi jí dostupnými prostředky. Personální nedostatky je však třeba vnímat v kontextu situace na trhu práce v celé České republice. Za účelem zvýšení konkurenceschopnosti je, mimo jiné, v současné době prováděna transformace vězeňského zdravotnictví. Doporučení CPT tak v tomto směru nelze jakkoli rozporovat.

Není však možné se ztotožnit s tvrzením, že vězněným osobám je poskytována zdravotní péče na nižší úrovni oproti ostatním pacientům, neboť takový postup by odporoval právním předpisům. Přístup ke zdravotním službám je sice limitován pracovní kapacitou lékařů v jednotlivých věznicích, nicméně to odpovídá obecné situaci, kdy narůstá počet obyvatel České republiky bez registrujícího lékaře, prodlužují se lhůty u odborných vyšetření a poskytovatelé lůžkové péče omezují provoz pro nedostatek zdravotnických pracovníků. Vězeňská služba ČR jednoznačně souhlasí s tím, že zdravotní služby v rámci věznice musí být koordinovány. Za tímto účelem je v každé věznici zřízena funkce vedoucího lékaře zdravotnického střediska, který se účastní pravidelných porad s vedením věznice. Bohužel je nutné připustit, že reálně nejsou tyto pozice ve všech věznicích obsazeny. To ovšem neznamená přetržení interní komunikace a narušení přenosu informací, neboť roli prostředníka přebírá v takových situacích jiný zdravotnický pracovník.

Vězeňská služba ČR za těchto okolností nepovažuje zaměstnávání odsouzených coby lékařů za jakkoli nevhodné. Naopak poukazuje na zákon o výkonu trestu odnětí svobody, který výslovně ukládá přihlídnout při zařazování odsouzených do práce k jejich způsobilosti poskytovat zdravotní služby. Současně to odpovídá snaze, aby si odsouzení udrželi své dovednosti a pracovní návyky, přičemž nepřerušením lékařské praxe mohou po propuštění z výkonu trestu plynule pokračovat v poskytování zdravotní péče. Současně je prokazatelným faktem, že při současné personální situaci přispívá toto opatření ke zvýšení kapacity zdravotnické služby a zlepšení přístupu ke zdravotním službám.

Vyjádření k bodu 143

Česká republika uvádí, že proces transformace vězeňského zdravotnictví byl zahájen rozhodnutím ministra spravedlnosti ze dne 18. 3. 2023. Státní příspěvková organizace Zdravotnická zařízení Ministerstva spravedlnosti byla formálně zřízena dne 1. 1. 2024 a od té doby v rámci první fáze začala poskytovat zdravotní služby Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno a Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác, kde převzala dvě lůžková zdravotnická zařízení. S účinností ode dne 1. 4. 2025 bude působnost této organizace rozšířena do ostatních vězeňských zařízení. K tomuto datu tedy dojde k převedení všech zdravotnických pracovníků do nové organizace a Vězeňská služba ČR nadále nebude poskytovat zdravotní služby s výjimkou pracovnělékařských služeb, zdravotnické dopravní služby a ochranného léčení.

Vězeňská služba ČR je dle stávající legislativy povinna poskytovat pracovnělékařské služby přímo jako zaměstnavatel. Aktuálně je nicméně projednávána novela zákona o specifických zdravotních službách, která by měla toto omezení rozvolnit. Pakliže bude novela přijata, budou pracovnělékařské služby také převedeny na Zdravotnická zařízení Ministerstva spravedlnosti. Zdravotnická dopravní služba prozatím zůstává rovněž v působnosti Vězeňské služby ČR zejména s ohledem na skutečnost, že řidiči sanitních vozidel jsou ve služebním poměru k Vězeňské službě ČR a plní též další povinnosti plynoucí ze služebních povinností. Tato místa nebyla nikdy určena pro civilní zaměstnance. Ochranné léčení je pak v rámci Vězeňské služby ČR poskytováno na komunitní bázi, kdy majoritní podíl terapeutické práce odvádějí pracovníci odborného zacházení ve vězeňství, kteří nejsou zdravotnickými pracovníky. Programy ochranného léčení jsou navíc velmi úzce provázány s programy odborného zacházení s vězněnými osobami, proto se prozatím jeví jako účelné ponechat tuto oblast pod Vězeňskou službou ČR.

Vyjádření k bodu 144

Česká republika sice souhlasí s tím, že poskytování pracovnělékařských služeb z logiky věci omezuje časový prostor, po který se lékař může věnovat vězněným osobám. Nicméně je nutné upozornit, že řada věznic má nasmlouvané lékaře výhradně za účelem poskytování pracovnělékařských služeb, tj. nikoliv pro poskytování zdravotních služeb vězňům a chovancům. V některých případech pak existují dokonce lékaři zvlášť pro příslušníky a zaměstnance a zvlášť pro vězněné osoby. K poskytování zdravotních služeb vězňům i personálu stejným lékařem tak spíše nedochází. Jak je však uvedeno výše, nebude k tomu moci do budoucna už vůbec docházet.

Vyjádření k bodu 145

Česká republika zde odkazuje na vyjádření k bodu 82 výše.

Vyjádření k bodu 147

Česká republika zdůrazňuje, že ve věznicích je poskytována výhradně ambulantní péče, tj. časově omezená péče. Za normálních okolností, tj. mimo vězeňská zařízení, by vězněné osoby měly léky u sebe. S ohledem na bezpečnostní rizika, která jsou s tím v podmínkách věznění spojena, však Vězeňská služba ČR v roli bezpečnostního sboru odpovědného za výkon vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, možnost držení některých léků omezila. Důvodem je především snížení rizika předávkování anebo sekundární distribuce léků mezi vězněnými osobami v rámci nelegálních obchodních aktivit. Nejedná se tedy o omezení plynoucí z jakékoli zdravotní indikace.

Léky však nejsou v tomto režimu ve smyslu zákona o léčivech vydávány ani nejsou podávány v rámci poskytování zdravotních služeb, ale jsou pouze roznášeny. Příslušník, který takto léky konkrétní vězněné osobě předává, tak ve své podstatě plní pouhou funkci "doručovatele" a není obeznámen s diagnózou pacienta. Přípravu takto distribuovaných léčivých přípravků však samozřejmě provádí odborně způsobilý zdravotnický pracovník. Přesto Vězeňská služba ČR doporučení CPT vydávat léky zdravotníkům zásadně nerozporuje, pouze jen takovou změnu považuje za současných podmínek za prakticky neproveditelnou, neboť by znamenala zavedení nepřetržitého provozu pro zdravotnické pracovníky a s tím spojené nemalé ekonomické dopady, neboť by bylo nutné počet lékařského personálu ve věznicích navýšit.

Na výdeji inzulínu se ve Věznici Valdice podílejí rovněž dozorcí oddělení výkonu trestu. Dvěře cel, kde jsou umístěni odsouzení s potřebou inzulínu, jsou orientačně označeny nápisem Inzulín. Tato orientační pomůcka se velmi osvědčila, protože ve věznici dochází k velké rotaci dozorců a toto označení usnadňuje výdej inzulínu konkrétním odsouzeným a předchází případné záměně, kdy by mohl být lék vydán nesprávnému odsouzenému a tím se ohrozilo jeho zdraví či jeho život. Toto označení „Inzulín“ nikoho nestigmatizuje. Naopak spolubydlící odsouzeného diabetika jsou v souladu s doporučením diabetologa poučeni, jak se zachovat v případě jeho zdravotních obtíží.

Je vhodné dále doplnit, že problematika předávání léčivých přípravků vězněným osobám mimo pracovní dobu zdravotnických pracovníků jinými určenými zaměstnanci, tj. zpravidla příslušníky Vězeňské služby ČR, je upravena v nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 26/2016, kterým se stanoví podmínky nakládání s léčivými přípravky ve Vězeňské službě České republiky. Podle § 6 odst. 7 tohoto nařízení zdravotničtí pracovníci připravují léčivé přípravky v přesném množství do lékovky nebo sáčku s identifikačními údaji pacienta v rozsahu jména, příjmení a data narození, s názvem léčivého přípravku a jeho dávkováním. Návazně je v jednotlivých věznicích stanoven režim předávání léčivých přípravků. K porušení povinné mlčenlivosti poskytovatelů ani zdravotnických pracovníků v této souvislosti nedochází, neboť určení zaměstnanci splňují status osoby, které jsou zdravotnické informace sdělovány v souvislosti s jimi vykonávanou činností, pročež i tyto osoby jsou vázány mlčenlivostí dle zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Vyjádření k bodu 148

Česká republika připomíná, že u cizích státních příslušníků je nezbytné rozlišit, zda se jedná o pojištěnce ze zemí EU, resp. EHS, kteří mají v zásadě podobné postavení jako pojištěnci v ČR. Pokud vězněná osoba není pojištěncem, ani nemá postavení obdobné pojištěnci, pak má nárok na poskytnutí zdravotních služeb v rozsahu neodkladné péče dle zákona o pobytu cizinců na území České republiky a na zdravotní služby související s karanténou nebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví. Zdravotní služby v tomto rozsahu jsou poskytovány bezplatně a jsou přímo hrazeny ze státního rozpočtu. Není tedy pravda, že se vězněným cizím státním příslušníkům nedostává zdravotní péče, nebo je jim jakkoli odpírána. Jejich pobytový status pouze má dle platné právní úpravy v České republice vliv na rozsah bezplatné péče, na kterou mají nárok.

Česká republika dále uvádí, že Vězeňská služba ČR nemohla bez bližší identifikace a v rámci časového prostoru pro zpracování vyjádření posoudit okolnosti a relevanci informace sdělené odsouzeným o tom, že obdržel fakturu na 2 mil. Kč.

Vyjádření k bodu 149

Česká republika uvádí, že zákon o zdravotních službách zakládá právo pacienta v případě jazykové bariéry zvolit si osobu a způsob, jakým bude tlumočení zajištěno. V případě osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence určuje osobu, která bude tlumočit, Vězeňská služba ČR, tj. pacient je omezen v tom, aby si sám takovou osobu určil.

V podmínkách českého vězeňství je využíváno několik způsobů, jak se při poskytování zdravotních služeb cizí státní příslušníci dorozumívají s lékařem nebo dalším zdravotnickým personálem. V první řadě se využívá jazykové vybavenosti zdravotnických pracovníků. Je-li tímto způsobem možné překlenout jazykovou bariéru a s pacientem lze navázat běžný kontakt, není důvodu k zajišťování tlumočnicka. Pakliže není možné se s pacientem tímto způsobem dorozumět, jsou využíváni případně i další zaměstnanci nebo příslušníci věznice a v nezbytných případech i jiné vězněné osoby. V takovém případě by o tom měl být pacient informován a s postupem souhlasit. Pro překlady se již v některých věznicích využívají automatické překladače. V případě, kdy nelze výše uvedené způsoby dorozumívání využít, je zajišťován překladatel nebo tlumočnick z mimovězeňského prostředí, což je ovšem mnohdy časově náročnější proces. Přesto má Vězeňská služba ČR, resp. její odbor zdravotnické služby ze své metodicko-kontrolní činnosti poznatky o tom, že je i tento způsob využíván.

Vyjádření k bodu 151

Česká republika uvádí, že problematiku prevence TBC upravuje jednak nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 32/2020 o poskytování zdravotních služeb, které za účelem případného odhalení TBC zavádí obligatorní RTG vyšetření hrudníku v rámci vstupní prohlídky do výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu zabezpečovací detence. U žen je toto vyšetření prováděno až po gynekologickém vyšetření. Dále je stále v platnosti nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 26/2003 o kontrole a dohledu nad tuberkulózou, které se zabývá výhradně touto problematikou. Oba předpisy stanoví jednotný postup pro všechny organizační jednotky Vězeňské služby ČR.

Při opatřeních přijatých ke zmírnění šíření a propuknutí, k diagnostice a léčbě všech případů podezření na TBC se Věznice Oráčov vždy řídí výše uvedenými vnitřními předpisy VS ČR, a dále rozhodnutími lékařů a Krajské hygienické stanice. Veškerá opatření a postup při výskytu TBC onemocnění jsou pak vydávána lékaři věznice ve spolupráci s orgánem ochrany veřejného zdraví. Uvedené vnitřní předpisy stanoví léčebný plán pro případy podezření na TBC onemocnění a další stanovení léčby je v gesci lékařů věznice ve spolupráci s místně příslušnou Krajskou hygienickou stanicí. Samotný systém odhalování a diagnostiky onemocnění tuberkulózou je tak dle Vězeňské služby ČR, resp. jejího odboru zdravotnické služby, dostatečný. Poslední případ infekčního onemocnění tuberkulózou se ve Věznici Oráčov vyskytl v roce 2019.

Vyjádření k bodu 152

Česká republika upřesňuje, že očkování příslušníků (nikoli zaměstnanců) proti HBV nevychází z volního uvážení Vězeňské služby ČR nebo vedení věznic, ale z vyhlášky o očkování proti infekčním nemocem. Tato vyhláška rozlišuje očkování pravidelné a očkování zvláštní. V rámci pravidelného očkování jsou proti HBV očkovány děti v rámci tzv. hexavakcíny a dále pak osoby zařazované do dialyzačních programů a v rámci zvláštního očkování pak osoby, které jsou nově přijímány jako příslušníci Vězeňské služby ČR, a to navíc pouze v případě, že onemocnění HBV neprodělaly, nemají protilátky proti HBsAg, anebo nebyly očkovány dříve. Tato očkování jsou hrazena ze státního rozpočtu, nikoli z veřejného zdravotního pojištění. Ze zmíněných předpisů je tedy patrné, že zákon stanovuje okruh osob, které mají nárok, na očkování hrazené z veřejného zdravotního pojištění na základě klinických kritérií (věk, kvalita zdraví atd.), nikoli povinnost jej podstoupit, zatímco vyhláška vnímá očkování jako povinné a zohledňuje i zaměstnanecký případně další status dotčené osoby.

Rozhodně to není tak, že by věznice očkovala zaměstnance na úkor vězněných osob. V tomto ohledu je na místě upozornit, že očkování proti HBV se dle vyhlášky týká pouze příslušníků čili ani občanskí zaměstnanci nemají povinnost, ale ani nárok na bezplatné poskytnutí očkování, tj. musí si ho případně uhradit z vlastních prostředků. V případě zájmu vězněné osoby o očkování proti HBV to je každé vězněné osobě dostupné jako placená služba, stejně jako pro ostatní eventuální zájemce v obecné populaci. Přenos HBV je navíc obecně v českém prostředí, věznice nevyjímaje, s ohledem na prováděné očkování v dětství výrazně omezen.

Vyjádření k bodu 155

Česká republika uvádí, že obecně se v případě výskytu onemocnění žloutenky typu C postupuje dle standardních postupů a v mezích zákona o ochraně veřejného zdraví. Odbor zdravotnické služby Vězeňské služby ČR si v této věci vyžádal již v rámci seznámení se s předběžnou zprávou vyjádření zdravotnického střediska Věznice Valdice. Současně byla věc ještě blíže specifikována v rámci pracovního hovoru se zaměstnanci zdravotnického střediska. V dotčených případech se jednalo o osoby, které byly v kontaktu s osobou, u níž se potvrdila akutní žloutenka typu C. Prostředí věznic lze prokazatelně vnímat z hlediska potenciálního šíření infekčních onemocnění jako rizikové prostředí, a to zejména s ohledem na vysokou kumulaci osob na relativně malém prostoru. Věznice přijala v rámci předběžné opatrnosti organizační opatření jako samostatné umístění osob, které nebyly označeny jako kontakty, samostatné vycházky, donášku stravy atp., do doby rozhodnutí orgánu ochrany veřejného zdraví. Ten těmto osobám nařídil lékařský dohled, což je jedno z karanténních opatření, nikoli vlastní karanténa. Vězeňská služba ČR, resp. odbor zdravotnické služby neshledal v postupu ve Věznici Valdice pochybení. Jednalo se o podezření na akutní, nikoli chronickou hepatitidu typu C, kde byl preventivní zásah ve formě karanténních opatření zcela na místě. V případě chronického onemocnění nejsou vězněné osoby jakkoli limitovány, neboť karanténní opatření nejsou v těchto případech v souladu s obecně uplatňovanými postupy přijímány.

Zavádění harm reduction opatření je jednou z politik, jejichž zavádění Vězeňská služba ČR mapuje a v případech, kdy není limitována právními předpisy, dílčí opatření i zavádí. V některých věznicích funguje na základě realizovaných projektů bezplatná distribuce kondomů. Poradenství poskytují jak zdravotničtí pracovníci, tak další odborní zaměstnanci v rámci programů zacházení, aktivů, protidrogových poraden atd. Další harm reduction opatření (např. výměna jehel, přístup k tetovacím zařízením) vyžaduje změnu právních předpisů.

Vyjádření k bodu 157

ČR bude pokračovat v řádném hygienickém dohledu a protiepidemických opatřeních ve všech věznicích.

Vyjádření k bodu 158

Česká republika obecně sdílí argumentaci CPT, nicméně je toho názoru, že daná problematika je řešena dostatečně. V případě nástupu osoby, která je v substituční léčbě, jsou činěny kroky k tomu, aby v této léčbě bylo pokračováno. Současně je substituční léčba též zahajována a iniciační věznicí byla v tomto ohledu určena Vazební věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno, byť dle vnitřního předpisu může touto věznicí být i Vazební věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác. Následně může být pacient přemístěn do jiné věznice se zřízeným substitučním centrem. Vnitřní předpis č. 2/2019 o poskytování substituční léčby závislosti na opioidech pak stanoví podmínky, za kterých je substituční léčba poskytována. Pakliže byla některým vězněným osobám opioidová substituční léčba znemožněna, je třeba prověřit konkrétní případy, které však nelze z obsahu zprávy CPT identifikovat.

Vyjádření k bodu 159

Česká republika informuje, že ve Věznici Valdice je vytvořen specializovaný oddíl pro odsouzené s poruchou osobnosti a poruchou chování způsobenou užíváním návykových látek. Nicméně jeho činnost byla z personálních důvodů od 1. 9. 2022 pozastavena. Vzhledem ke stávající personální situaci, zejména vzhledem k nedostatku psychologů či absenci vychovatele terapeuta, se však předpokládá obnovení činnosti těchto specializovaných oddílů v průběhu 1. pololetí roku 2025 nejvíce jako reálný. Nicméně této oblasti je ve spolupráci s personálním oddělením věznice věnována zvýšená pozornost. Nadále zde však pokračuje činnost oddílu bezdrogové zóny a poradny drogové prevence, které se rovněž věnují práci s odsouzenými, kteří mají zkušenosti s užíváním návykových látek.

Vyjádření k bodu 162

Česká republika vnímá, že v doporučení CPT je cíleno zejména na proškolení nezdravotnických pracovníků v dovednosti včasného rozpoznání suicidálního jednání. V případě zjištění sebevražedných tendencí jsou tyto osoby zpravidla odesílány na psychiatrické vyšetření a na jeho základě jsou doporučovány například častější kontroly, psychologická intervence atp. Spolupráce mezi jednotlivými úseky věznic je v tomto ohledu funkčně nastavená.

Problematika suicidálního jednání vězněných osob a zejména prevence sebevražedného jednání, představuje jednu ze dlouhodobě sledovaných oblastí samotnou VS ČR Ministerstvem spravedlnosti, veřejného ochránce práv, médií a dalších institucí. Také proto je každá taková mimořádná událost analyzována nejen v kontextu působení konkrétní věznice a činnosti zaměstnanců, ale také ve vztahu komplexního fungování celého systému s cílem minimalizovat následky případného sebevražedného jednání vězněných osob. Vězeňská služba ČR ve spolupráci s Českým červeným křížem také připravuje pilotní projekt "Posílení zdraví ve věznicích", který bude zaměřen mimo jiné na zlepšení přístupu k duševnímu zdraví a prevenci sebevražd formou "peer to peer".

Dle nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 2/2022 o zaměstnancích a příslušnících VS ČR zabezpečujících výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence má každý zaměstnanec povinnost hlásit svému nadřízenému každý případ atypického chování vězněné osoby, který může mít za následek její újmu na zdraví nebo vznik mimořádné události. Dle téhož nařízení provádí psycholog oddělení výkonu vazby u všech nově přijatých obviněných psychologický pohovor zaměřený na riziko sebevražedného jednání a riziko abstinčních příznaků nejdéle do 24 hodin od přijetí do výkonu vazby. V případě jeho nepřítomnosti provádí revizi pohovoru, který s nově přijatým obviněným provedl jiný odborný zaměstnanec, neprodleně po svém příchodu na pracoviště.

K tématu prevence sebevražedného jednání vězněných osob je zpracována doporučená metodika, která vyšla v prosinci 2023 již ve 4. aktualizovaném vydání a v nákladu 1600 ks a je poskytována

všem zaměstnancům příslušníkům jak v tištěné, tak v elektronické podobě. Téma prevence sebevraždného jednání vězňů včetně metodiky vedení vstupního pohovoru a vyhodnocování rizik sebevraždného jednání vězňů a abstinčních příznaků je pravidelně zařazováno na program jednání jak celorepublikových porad psychologů, vychovatelů terapeutů, speciálních pedagogů, ale také ředitelů vězeňských zařízení či vedoucích a zástupců oddělení výkonu vazby a trestu. Samostatně je každoročně v posledních letech také organizován mezioborový seminář na téma Prevence sebevraždného jednání vězňů. Poslední mezioborový seminář určený všem pracovníkům a zaměstnancům Vězeňské služby ČR, kteří se s danou problematikou setkávají v praxi, se konal dne 19. listopadu 2024 za účasti 138 účastníků. V roce 2025 se v souladu se schváleným kalendářním plánem akcí na rok 2025 uskuteční tento seminář 18. listopadu 2025.

Vyjádření k bodu 164

Česká republika informuje, že již na základě dřívějších doporučení CPT a veřejného ochránce práv byl upraven vnitřní předpis nařízení generálního ředitele Vězeňské služby. č. 24/2022, který stanovuje rozsah lékařské prohlídky, který vychází z Istanbulského protokolu a odpovídá i požadavkům CPT. Obsah nařízení byl opakovaně konzultován i s Kanceláří veřejného ochránce práv. Z pohledu systémových opatření je tak doporučení CPT naplněno a není třeba provádět žádný zásah. Pokud zástupci CPT zjistili nedostatky, pak se jedná o individuální selhání, které bude prověřeno.

Vyjádření k bodu 165

Česká republika zde plně odkazuje na vyjádření k bodům 28 a 79 výše. V kontextu věznic však Česká republika chce upozornit, že od 1. července 2023 je podle nařízení generálního ředitele možná výjimka při převozu nebo doprovodu vězňů zařazených v oddělení s nízkým stupněm zabezpečení, středním stupněm zabezpečení a vysokým stupněm zabezpečení ve věznici s ostrahou, který je zaměstnán na nestřeženém pracovišti mimo věznici, nebo má povolen volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů, nebo který má povolen volný pohyb mimo věznici, umožněn převoz nebo doprovod zaměstnancem nebo příslušníkem k návštěvám zdravotnických, rehabilitačních a obdobných zařízení. Zaměstnanec nebo příslušník odsouzeného do mimovězeňského zdravotnického zařízení pouze převezme nebo doprovodí, ale do ordinace již nevstupuje. Odsouzenému se v tomto případě donucovací prostředky nepřikládají a příslušník zpravidla není vyzbrojen služební zbraní. Tento režim je tedy možný, pokud vězeň není hodnocen jako nebezpečný, na rozdíl od prostředí zabezpečovací detence popsané v bodě 79.

Vyjádření k bodu 166

Česká republika nespatřuje v systému hlášení se k lékaři rozpor s právními předpisy nebo narušení důvěrnosti. Obsah těchto žádostí je velmi obecný (zdravotní obtíže, předpis léčivých přípravků nebo lékařský posudek). Udržení tohoto systému je nezbytné pro zajištění chodu a fungování věznice, neboť vězněné osoby se nemohou volně pohybovat v prostorách věznice. Do prostoru zdravotnického střediska musí být vždy navedeny službukonající příslušníci. Za účelem organizace výkonu služby navádějících příslušníků je proto nutné, aby seznamy těchto osob měli k dispozici. Příslušníci samozřejmě neselektují osoby, které se k lékaři nahlásí, a rovněž nezjišťují bližší důvody, pro které chtějí být tyto osoby na zdravotnické středisko navedeny.

Nutné podotknout, že k zajištění lékařské péče je obecně v podmínkách Vězeňské služby ČR nutná koordinace a zapojení jejích příslušníků. V této souvislosti proto nelze z objektivních důvodů zaručit, aby například vězněná osoba bez vědomí příslušníků VS ČR svévolně opustila ubytovnu a zajistila si diskrétně vyšetření v ordinaci lékaře. O této skutečnosti budou vždy příslušníci Vězeňské služby ČR muset být informováni, mimo jiné z nutnosti znát a vědět přesné počty vězňů nacházejících se v rámci ubytoven či mimo ně z organizačních důvodů

pro plánování navedení konkrétních odsouzených k lékaři, z důvodu samotného fyzického předvedení k lékaři a v neposlední řadě k zajištění bezpečnosti a pořádku. Z těchto důvodů proto nelze předmětné doporučení akceptovat ve smyslu vyloučení informovanosti i dalších zaměstnanců vyjma zdravotnického personálu. V aktuálně nastaveném systému, kdy si vězněné osoby podávají žádosti k lékaři prostřednictvím zaměstnanců či příslušníků Vězeňské služby ČR je zajištěna maximální diskretnost ve vztahu k nezbytným informacím. Vězněné osoby nejsou nuceny konkretizovat exaktně své zdravotní problémy. Pro zajištění dosavadního systému je dostačující, pokud v žádosti uvedou například "výdej léků" či "akutní důvody", které následně blíže specifikují pouze zdravotnímu personálu.

5. Další otázky

Vyjádření k bodu 171

Česká republika si uvědomuje, že kvalitní personál je klíčem k efektivnímu výkonu služby a práce, k dosažení cílů ochrany společnosti, resocializace vězňů a prevenci recidivy. Náboru vězeňského personálu je věnováno maximální úsilí jak ze strany vedení a personalistů jednotlivých vězeňských zařízení, tak ze strany vedení Vězeňské služby ČR a personálního odboru. Inzerce a prezentace jsou finančně podporovány, personalisté příkladným způsobem spolupracují s úřady práce, školskými zařízeními a dalšími institucemi, vedení Vězeňské služby ČR průběžně analyzuje personální stav a na základě této vytváří nové nástroje ke zlepšení náboru, péče a stability vězeňského personálu. Příkladem jsou opatření přijatá od poloviny roku 2024, jejichž pozitivní dopad je patrný z aktuálních údajů týkajících se personální oblasti. V rámci tvorby Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2035 je oblast personalistiky a lidských zdrojů včetně vzdělávání vězeňského personálu vnímána jako prioritní a Vězeňská služba ČR se v tomto směru ztotožňuje s doporučením CPT.

Z hlediska vzdělávání personálu je pak vhodné uvést, že se Vězeňská služba ČR dlouhodobě věnuje zajišťování kvalitního vzdělávání a odborné přípravy svých pracovníků, přičemž klade důraz na to, aby zaměstnanci byli dostatečně kvalifikováni pro efektivní výkon svých povinností. Akademie Vězeňské služby ČR se podílí na profesním rozvoji vězeňského personálu a neustále se zaměřuje na zajištění kvalitních vzdělávacích programů, které odpovídají aktuálním potřebám a standardům. V tomto ohledu je kladen důraz na neustálé inovace a adaptaci vzdělávacího procesu, který by pokrýval jak teoretickou, tak praktickou přípravu. Cílem je, aby pracovníci vězeňské služby byli schopni zvládat různé náročné situace, které mohou nastat v každodenní praxi. Akademie Vězeňské služby ČR v této souvislosti aktivně spolupracuje s odborníky, vzdělávacími institucemi a mezinárodními organizacemi, aby zajistila, že její vzdělávací programy jsou v souladu s nejvyššími standardy. V návaznosti na doporučení CPT se Akademie soustředí na neustálé zlepšování kurikula a zajištění moderní výuky, která odpovídá aktuálním výzvám a potřebám vězeňství. Důraz je kladen na zajištění kvalitní přípravy na specifické úkoly, jako je efektivní řízení vězeňského prostředí, komunikace s vězni, zvládání krizových situací a posilování etických principů.

Vyjádření k bodu 172

Česká republika uvádí, že provádění důkladných osobních prohlídek je upravena nařízením generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 33/2019 o vězeňské a justiční stráž. Jeho dodržování je kontrolováno v rámci kontrolní činnosti výkonu služby příslušníků ve všech vězeňských zařízeních. Zjištěná individuální pochybení jsou napravována v rámci přijatých opatření ředitelem příslušné věznice či na úrovni generálního ředitele Vězeňské služby ČR. Nastavený systém proto není nutné jakkoli měnit.

Podle našich informací Věznice Rýnovice členy CPT upozornila, že se v praxi vyskytují případy, kdy se některé vězněné osoby při důkladné osobní prohlídce samy svléknou donaha, a to ještě

předtím, než je příslušník vyzve k odložení svršků stanoveným způsobem. Důvodem takového počínání vězňů bývá například jejich pocit, že je proces příliš zdouhavý. Řada odsouzených kritizuje dvoustupňový způsob prohlídky s odůvodněním, že po jejím provedení stejně všichni společně odcházejí do sprchy, a proto toto opatření často považují za nelogické či zbytečné. Odsouzení i příslušníci jsou však dostatečně poučeni o správném postupu při důkladné osobní prohlídce. Za jeho porušení však odsouzené nelze nijak sankcionovat. Zmíněné nařízení o vězeňské a justiční strážci umožňuje provést důkladnou osobní prohlídku způsobem, kdy je vězněná osoba zcela nahá, a to zejm. z bezpečnostních důvodů. V tomto kontextu je třeba upřesnit, že velká část pohovorů návštěvy CPT probíhala s odsouzenými zařazenými do oddílu se zesíleným stavebně technickým zabezpečením pro velmi nebezpečné odsouzené, u kterých jsou nastavena bezpečnostní opatření.

Vyjádření k bodu 173

Česká republika uvádí, že způsob poutání vězňů při eskortě je dostatečně upraven interními předpisy, které kladou důraz na individuální přístup v kontextu poutání. Tato záležitost je zdůrazňována na všech schůzích oddělení vězeňské a justiční strážce Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR. Současně byl novelizován interní předpis, který umožňuje nepoužívání donucovacích prostředků při eskortě nebo doprovodu vězňů umístěných v odděleních s nízkou, střední a vysokou ostrahou v hlídané věznici, kteří jsou zaměstnání na nehlídaném pracovišti mimo věznici nebo jim je umožněn volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů, při návštěvách zdravotnických, rehabilitačních a podobných zařízení. To naznačuje jak diferenciaci používání donucovacích prostředků při eskortě vězňů, tak i hodnocení jejich rizik s následným dopadem na typ donucovacích prostředků používaných při doprovodu.

Vyjádření k bodu 175

Česká republika upřesňuje, že zákon o Vězeňské službě umožňuje při předvádění osoby použít donucovací prostředky, je-li vzhledem k jejímu předchozímu chování důvodná obava, že by se mohla chovat násilným způsobem a je ke splnění účelu úkonu nezbytné. Dále dle nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR. č. 33/2019 o vězeňské a justiční strážci jsou příslušníci oprávněni k zajištění bezpečnosti použít předváděcích řetízků, pout nebo pout s poutacím opaskem proti vězněným osobám ve věznici při předvádění, jestliže lze vzhledem k jejich předchozímu chování důvodně předpokládat násilné chování vůči jiným osobám. V souladu se zákonem i nařízením jsou rizika násilného chování posuzována vždy individuálně. O přiložení těchto donucovacích prostředků rozhodne na základě vyhodnocení rizik vedoucí oddělení vězeňské strážce nebo vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu, oddělení výkonu trestu, oddělení výkonu vazby nebo oddělení výkonu zabezpečovací detence a v jeho nepřítomnosti službu konající vrchní inspektor strážní služby. Při použití donucovacích prostředků je třeba přihlídnout ke zdravotnímu stavu vězněné osoby. Pomine-li důvodná obava předpokládaného násilného chování vězněné osoby a budou-li z její strany dodržovány všechny právní normy upravující výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody či výkon zabezpečovací detence, tak následně dojde opět k individuálnímu posouzení rizik, zda je možné od daného opatření upustit. S těmito skutečnostmi je vězněná osoba odpovídajícím způsobem seznámena.

Z výše uvedeného je patrné, že příslušníci Vězeňské služby ČR jsou povinni při použití služebních pout ve věznici jednat vždy v souladu s platnou legislativou a při nasazování služebních pout vězněným osobám mimo jejich celu vždy přihlídnout k bezpečnostní situaci a jejich předešlému chování. V návaznosti na výše uvedené a zejména s ohledem na skutečný stav, který je v českých věznicích monitorován a kontrolován i orgány Ministerstva spravedlnosti, není nasazování pout vězněným osobám ze strany Vězeňské služby ČR v žádném případě rutinní či systematické. Každé použití pout v rámci objektu věznice je ze své povahy zcela mimořádné a podléhající individuálnímu rozhodnutí. I samotná delegace CPT ve své zprávě uvádí a souhlasí,

že ve výjimečných případech může být takové opatření nezbytné na základě individuálního posouzení rizik, což plně koresponduje se zavedenou praxí v rámci Vězeňské služby ČR.

Vyjádření k bodu 176

Česká republika uvádí, že podle zákona o Vězeňské službě je příslušník oprávněn omezit volný pohyb osoby, která fyzicky napadá příslušníka nebo jinou osobu, ohrožuje vlastní život, poškozujícím majetek nebo se pokusí o útěk, připoutáním k vhodnému předmětu, zejména pomocí služebních pout. Toto omezení musí být ukončeno v okamžiku, kdy je zřejmé, že osoba takové jednání nebude opakovat, nejdéle však po uplynutí 2 hodin od okamžiku připoutání. Tato zákonná možnost je využívána pouze výjimečně a na nezbytně nutnou dobu. Vězeňská služba ČR klade na užívání tohoto institutu zvláštní důraz, o čemž vypovídá i obsah pokynu generálního ředitele, kterým je stanoven způsob zpracování záznamu a hlášení o použití donucovacího prostředku. O minimálním využívání této možnosti jako zákonného prostředku svědčí i celkový počet případů v uplynulém roce, kdy z celkového počtu cca 20 000 vězňených osob byl tento institut využit pouze ve 46 případech. Ve vztahu k doporučení zajistit lékařské vyšetření u osob, které jednají například agresivně s ohledem na svůj zdravotní stav, lze dále konstatovat, že takový postup je dodržován.

Vyjádření k bodu 180

Česká republika upřesňuje, že použití donucovacího prostředku připoutání vězněné osoby poutacími popruhy je upraveno zákonem o Vězeňské službě. Personál Vězeňské služby ČR je k zajištění pořádku a bezpečnosti ve vězeňských zařízeních oprávněn zakročit na základě zákonem stanovených podmínek. Pokud se vězněná osoba z jakéhokoli důvodu chová agresivně, ničí majetek Vězeňské služby ČR, ohrožuje své zdraví nebo život anebo zdraví nebo život jiných osob, je vždy prioritou Vězeňské služby ČR vyřešit tuto situaci i bez použití donucovacích prostředků. K použití donucovacích prostředků dochází až v případě vyčerpání všech možných způsobů výzev, domluv, varování a dalších odborných intervencí, jak zmírnit toto nežádoucí chování. Vězněná osoba je takto omezena na volném pohybu pouze na nezbytně nutnou dobu, zpravidla do zklidnění, která je u vězňených osob rozdílná a je ovlivněna především osobností konkrétní vězněné osoby, dále jejím případným ovlivněním omamnými a psychotropními látkami, návykovými léky či s ohledem na aktuální tenzi, přičemž nelze opomenout, že jednání s takovou osobou je obzvláště náročné a zpravidla ani tato osoba není schopna adekvátně reagovat na pokyny příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR.

Připoutání ve výše popsanych případech, tj. nikoli v rámci poskytování zdravotních služeb představuje užití donucovacího prostředku ve smyslu zákona o Vězeňské službě, nikoli omezovacího prostředku dle zákona o zdravotních službách. O použití donucovacího prostředku, včetně poutacích popruhů, je Vězeňská služba ČR povinna bezodkladně informovat státního zástupce, který provádí dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence. V této souvislosti nelze opomenout též ze zákona o Vězeňské službě vyplývající povinnost zpracovat záznam o použití donucovacího prostředku, jenž slouží jako podklad pro následné vyhodnocení oprávněnosti a zákonnosti jeho použití. Tímto způsobem je zaručeno ověření zákonnosti a přiměřenosti v konkrétních případech u použití donucovacích prostředků.

Při aplikaci donucovacích prostředků by mělo být podle vnitřních předpisů rovněž přihlíženo ke zdravotnímu stavu vězněné osoby, vůči které jsou používány. Příslušníkům Vězeňské služby ČR je zákonem uložena povinnost v případě zranění při použití donucovacího prostředku, jakmile to okolnosti dovolí, neprodleně poskytnout první pomoc a zajistit lékařské ošetření, což je běžnou praxí a na což je důsledně dohlíženo. Jestliže příslušník, který donucovací prostředek použil, shledá, že je třeba vězněnou osobu vyšetřit během připoutání, učiní úkony vedoucí k zajištění zdravotních služeb a dále je postupováno dle vyjádření lékaře. Nepřetržitý a přímý dohled zdravotnického nebo odborně vyškoleného pracovníka tedy není nezbytně nutný a z personálních

důvodů často ani možný, jelikož zdravotničtí pracovníci nemají ve věznicích většinou nepřetržité služby. Nicméně pokud je v dané věznici zdravotnický pracovník přítomen, je ihned informován o připoutání vězněné osoby poutacími popruhy. V případě, že zdravotnický pracovník není přítomen, je vězněná osoba vždy, jakmile to okolnosti dovolí, převezena do civilního zdravotnického zařízení k vyšetření nebo ošetření.

Připoutání poutacími popruhy má obecně za cíl zajistit maximální bezpečnost a ochranu všech zúčastněných osob. Jde např. o situace, kdy si dotyčná osoba může bez okamžitého zásahu příslušníka Vězeňské služby ČR způsobit poranění a nebude možné vyčkat na příjezd zdravotnické záchranné služby. Zejména z tohoto důvodu Česká republika aktuálně neplánuje změnu zákona o Vězeňské službě týkající se používání poutacích popruhů jako donucovacího prostředku a považuje ponechání možnosti jeho použití za nezbytné. Vždy se přitom dbá, a i do budoucna bude dbáno na individuální posouzení rizik a aktuální situace a dodržení zákonných limitů důvodnosti a přiměřenosti. Dle statistik za uplynulé 3 roky bylo v roce 2022 evidováno 22 případů použití tohoto donucovacího prostředku, v roce 2023 pak 19 případů a v roce 2024 bylo evidováno 22 případů. Při průměrných počtech vězněných osob pohybujících se v daném období mezi 19 až 20 000 osobami je zcela zřejmé, že se jedná o pouze výjimečný a v krajních situacích používaný donucovací prostředek. V rámci Koncepce vězeňství do roku 2035 se však Česká republika bude zabývat i touto problematikou a zvažovat možné úpravy legislativy, aby byla zajištěna co nejvyšší míra bezpečnosti a ochrany práv vězněných osob.

Vyřádění k bodu 181

Česká republika informuje, že služební psi jsou ve Vězeňské službě ČR využíváni především jako preventivní bezpečnostní prostředek, jehož používání je zakotveno v platné legislativě a začleněno do systému zajištění bezpečnosti ve věznicích. Uplatňují se například při doprovodu velkého počtu vězněných osob k výdeji stravy, kdy je k dispozici pouze omezený počet příslušníků. Použití psa jako donucovacího prostředku bylo za posledních 10 let realizováno pouze v jednom případě, a to ve Věznici Mírov – s vytloukacím náhubkem. Již samotná přítomnost psa při řešení služebních úkonů s vězněnými osobami, které mají tendenci nereagovat na zákonné výzvy příslušníků, celkovou situaci často uklidní. O zvyšující se agresivitu vězněných osob svědčí také skutečnost, že v roce 2021 byl psovod se psem k takovým případům přivolán 208x, v roce 2022 již 890x a v roce 2023 dokonce 983x. Ve všech případech došlo vždy k uklidnění situace a nebylo nutné ze strany příslušníků použít jiných donucovacích prostředků. Z uvedeného tedy vyplývá, že všestranná a obranná služební kynologie nemá žádný negativní dopad směrem k vězněným osobám a současně má své nezastupitelné místo v oblasti prevence vzniku mimořádných událostí, které by mohly jinak přerůst např. v nezákonné hromadné vystoupení vězněných osob.

Vyřádění k bodu 182

Česká republika uvádí, že zdravotní středisko Věznice Valdice je vybaveno dvěma samostatnými čekárnami pro umístění odsouzených, přičemž každá z nich je vybavena samostatným sociálním zařízením. Pro případ potřeby je k dispozici ještě malý prostor ohraničený mřížemi a vybavený lavicí. Zde jsou v nezbytných případech umisťováni pouze agresivní odsouzení (např. v případech vzájemného napadení či použití donucovacích prostředků) nebo odsouzení, kteří z různých důvodů nesmí přijít s ostatními do kontaktu (např. pachatelé trestných činů na dětech apod.). Vždy se jedná o umístění pouze na dobu nezbytně nutnou, do provedení lékařského vyšetření. Současný stav ve Věznici Valdice neumožňuje posunutí nebo změnu uspořádání čekacích prostor z důvodu architektonických omezení historické budovy, vzdálenosti mezi jednotlivými částmi věznice a specifickými bezpečnostními požadavky.

Vyřádění k bodu 183

Česká republika upřesňuje, že nošení pepřového spreje nebo obušku je zcela legitimní vzhledem k tomu, že na odděleních se zvýšenou ostrahou, v odděleních pro výkon kázeňských trestů a v detenčních prostorech jsou umístěny vězněné osoby, které mají často velmi vysokou míru identifikovaných rizik a představují bezpečnostní riziko. V posledních letech stoupá agresivita vězněných osob vůči příslušníkům i zaměstnancům Vězeňské služby ČR a stejně tak stoupá i počet jejich napadení – v roce 2024 bylo 43 napadení ze strany vězněných osob. V této souvislosti došlo v posledních 4 letech ke třem pokusům o vraždu zaměstnance nebo příslušníka. V prvním případě se jednalo o vychovatelku ve Věznici Všehrdy, kterou vězeň škrtil, ve druhém případě o příslušníka z Věznice Valdice na uzavřeném oddílu a na konci roku 2023 došlo k pokusu o vraždu dozorce dvěma odsouzenými mladistvými ve Věznici Všehrdy v ložnici na ubytovně odsouzených, kteří se následně pokusili o útěk z věznice. Donucovací prostředky jsou proto jedinou ochranou zdraví a života příslušníků, kterých je v důsledku špatné personální situace na strážních a dozorcích stanovištích méně oproti minulosti. Donucovací prostředky nosí příslušník vždy u sebe na služebním opasku z důvodu možnosti okamžitého použití v případě ohrožení zdraví nebo života jeho osoby anebo zdraví a života jiných osob.

Příslušníci Vězeňské služby ČR jsou na základě zákona o Vězeňské službě povinni zakročit v mezích zákona a dalších obecně platných předpisů, například páchá-li osoba ve výkonu vazby, výkonu trestu nebo výkonu zabezpečovací detence trestný čin, popřípadě je-li důvodné podezření z jeho páchání, či maří ve výkonu vazby, výkonu trestu nebo výkonu zabezpečovací detence zákonem stanovený účel. Příslušník má donucovací prostředky rovněž z důvodů, kdy je ohrožen život nebo zdraví, úmyslně poškozován majetek či narušován pořádek nebo bezpečnost v prostorách Vězeňské služby. V souladu s výše uvedeným příslušník Vězeňské služby ČR rozhoduje, který z donucovacích prostředků použije podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného služebním zákrokem. Přitom je povinen dbát, aby použití donucovacích prostředků bylo přiměřené účelu zákroku a aby jím nebyla způsobena újma zřejmě nepřiměřené povaze a nebezpečnosti protiprávního jednání. Pro splnění výše uvedeného je nutností být v rámci služby vybaven adekvátními donucovacími prostředky, které musí mít příslušníci z důvodu potřeby neprodleného použití připevněny na služebním opasku.

Vyjádření k bodu 184

Česká republika připomíná, že dle zákona o výkonu trestu odnětí svobody je velmi nebezpečným odsouzeným odsouzený, který byl odsouzen k výjimečnému trestu, proti kterému je vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin spáchaný během výkonu vazby nebo výkonu trestu, který se v posledních pěti letech pokusil uprchnout nebo uprchl z výkonu vazby nebo výkonu trestu, anebo u kterého lze důvodně předpokládat, že ohrozí bezpečnost jiných osob. Na základě tohoto zákona se velmi nebezpeční odsouzení umísťují do oddílu se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením na dobu nejdéle 90 dnů. Nejsou-li v této době zjištěny důvody pro umístění, odsouzený se z tohoto oddělení vyřadí. Jsou-li takové důvody zjištěny, odsouzený se v oddílu ponechá, a to i opakovaně, nejdéle na dalších 180 dnů. Rovněž sám zařazený odsouzený může požádat ředitele věznice o vyřazení z tohoto oddílu, má-li za to, že důvody pro jeho zařazení nenastaly nebo pominuly. Rozhodnutí o žádosti se vyhotovuje písemně a doručuje se odsouzenému. Proti rozhodnutí může odsouzený podat do 3 dnů od doručení stížnost, která nemá odkladný účinek. O tomto řádném opravném prostředku rozhoduje generální ředitel Vězeňské služby ČR nebo jím pověřený zaměstnanec Vězeňské služby ČR. Byla-li žádost odsouzeného zamítnuta, může ji odsouzený podat znovu až po uplynutí tří měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí. Lhůty, které jsou stanoveny pro posouzení setrvání v oddíle se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením, mohou být na základě rozhodnutí ředitele věznice zkráceny. Proto se Česká republika domnívá, že tento prostor pro vyjádření je dostačující. V případě podané stížnosti odsouzeným generální ředitelství Vězeňské služby ČR tuto stížnost prověřuje velmi důkladně. Pokud jsou v rozhodnutí o zařazení či prodloužení umístění v oddíle se zvýšeným stavebně

technickým zabezpečením zjištěny nedostatky, jsou daná rozhodnutí vrácena zpět k vydání rozhodnutí nového. Nadto v případě kategorie doživotně odsouzených byla uspořádána metodická schůzka s účastí všech zainteresovaných věznic, která byla zaměřena na další možnosti zacházení s touto kategorií odsouzených s důrazem kladeným na jejich případné podmíněné propuštění, vzdělávání a rozšiřování dovedností.

Vyjádření k bodu 185

Česká republika uvádí, že všechny cely situované v přízemí ubytovny D jsou v souladu s platnou legislativou schváleny pro ubytovávání odsouzených. Jedná se o malokapacitní cely určené pro ubytování odsouzených v menších kolektivech a jsou standardně vybaveny dle právních předpisů lůžkem, uzamykatelnou skříňkou, sociálním zařízením apod. K sociálnímu vybavení lze dále uvést, že toaleta se záchodovou mísou je od ubytovací části cely oddělena plechovými dveřmi. Ostatní sociální zařízení (umyvadlo se zrcadlem) je od cely odděleno zatahovatelným plastovým závěsem. Ke koupání odsouzených jsou zřízeny koupelny mimo cely, které jsou vybaveny sprchami. Odsouzení mají o umístění do těchto malokapacitních cel velký zájem, neboť oproti standardním velkokapacitním celům zde mají větší soukromí a rovněž zde na ně zpravidla připadá i větší ubytovací plocha než na standardní cele.

Tyto cely jsou však určeny především pro odsouzené, u kterých jsou řešeny specifické ubytovací potřeby. Do těchto cel jsou umísťováni odsouzení muži ve věznici se zvýšenou ostrahou, jejichž celkový počet v rámci všech věznic v České republice překročil normovou ubytovací kapacitu, kterou Vězeňská služba ČR disponuje. Proto jsou aktuálně ubytovávání v souladu s řádem výkonu trestu odnětí svobody do cel nebo ložnic, v níž na odsouzeného připadne ubytovací plocha menší než standardní ubytovací plocha, nikoli však menší než 3 m². To znamená, že pokud by Vězeňská služba ČR aktuálně přestala využívat tyto ubytovací prostory a odsouzené přemístila do jiné části věznice určené pro odsouzené v typu věznice se zvýšenou ostrahou, prohloubila by tím již takto špatnou situaci týkající se ubytovávání odsouzených v tomto typu věznění.

Problematika zlepšování ubytovacích prostor bude řešena i v rámci aktuálně zpracovávané Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2035. V případě získání dostatečných finančních prostředků, budou tyto cely stavebně upraveny tak, aby odpovídaly moderním ubytovacím standardům.

Vyjádření k bodu 187

Česká republika informuje, že Vězeňská služba ČR disponuje efektivním systémem odděleného ubytovávání, který se blíží podmínkám běžného výkonu trestu odnětí svobody a zároveň respektuje zachování ochrany odsouzených. Vzhledem ke skutečnosti, že delegace CPT neuvádí konkrétní odsouzené, není možné ověřit, zda dotčené věznice postupovaly v souladu s platnou legislativou a vnitřními předpisy. Vězeňská služba ČR se tímto podnětem bude do budoucna zabývat mimo jiné v rámci celorepublikových porad s vedoucími oddělení výkonu vazby, trestu a zabezpečovací detence.

Obecně pro potřeby odděleného ubytování odsouzených, kdy je primárním zájmem ochrana odsouzených, existují následující režimy. Prvním z nich je teprve připravovaný tzv. institut samostatného ubytování. Dále se také využívá tzv. individuální rozhodnutí ředitele věznice o prodloužené době uzamykání v souladu s řádem výkonu trestu odnětí svobody. Tyto režimy jsou využívány pouze v individuálně odůvodněných případech ve spojitosti s konkrétním odsouzeným. Jsou aplikovány pouze na dobu nezbytně nutnou a jejich cílem je brzký návrat do běžného režimu. Odsouzený ubytovaný odděleně z důvodu jeho ochrany se i tak přiměřeně řídí časovým rozvrhem dne tzn., že jsou u něho přiměřeně realizovány stanovené aktivity programu zacházení, popřípadě vzdělávací či zájmové aktivity. Taktéž jsou odsouzení po celou dobu přiděleni konkrétním odborným zaměstnancům, kteří sledují a vyhodnocují také jejich žádosti a podněty.

Vyjádření k bodu 188

Posledním prostředkem, který může sloužit v rámci ochrany odsouzených může být využití krizové cely. Pravidla jejich zřizování a organizace ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence, včetně postupu při zacházení s obviněnými, odsouzenými a chovanci v krizovém stavu se řídí nařízením generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 20/2011 o krizových oddílech a zacházení s vězněnými osobami v krizi. To upravuje důvody umístění do těchto oddílů a pravidla dokumentace pobytu v nich včetně sledování stavu umístěné osoby a poskytování krizové intervence. Záznamy jsou o zacházení s vězněnou osobou v krizi vedeny ve Vězeňském informačním systému. Podle nařízení obviněného nebo odsouzeného umístěného ve zvláštní (izolační) cele navštěvuje denně všeobecná sestra, která shledá-li k tomu důvody, provede nezbytná opatření k zajištění lékařské prohlídky. V případě poskytnutí zdravotní péče musí být proveden též záznam do zdravotnické dokumentace. Ve dnech pracovního volna a pracovního klidu a v mimopracovní době, pokud není všeobecná sestra ve věznici přítomna, nezbytná opatření zajistí služba konající dozorce. Ve vztahu k nezbytným opatřením dozorce hlásí svému nadřízenému případné atypické chování vězněné osoby, které může mít za následek její újmu na zdraví, její náhlé onemocnění atp.

Podmínky provozování kamerového systému a používání bezpečnostních kamer v objektech Vězeňské služby upravuje nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 11/2023. Dle něj zaměstnanec věznice, který umísťuje vězněnou osobu do cely či ložnice s kamerovým systémem, provede bez zbytečného odkladu zápis do Vězeňského informačního systému. Zápis musí obsahovat kromě jiného také důvod umístění vězněné osoby do cely či ložnice s kamerovým systémem. Vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu stanoví na základě návrhu pracovníka odborného zacházení ve vězeňství – psychologa interval pravidelného kontrolního psychologického posuzování, nejméně jednou týdně a o stanoveném je proveden opět záznam do Vězeňského informačního systému.

Lze tak konstatovat, že stávající systém je plně souladný s doporučením CPT. Uváděné nedostatky tak nemají charakter systémového selhání s potřebou jakéhokoli zásahu do vnitřních předpisů. V případě eventuálně zjištěného individuálního pochybení je možné zaměřit na tuto oblast metodicko-kontrolní činnost generálního ředitelství Vězeňské služby ČR.

Vyjádření k bodu 190

Česká republika především upozorňuje, že dle českých právních předpisů je pohlaví osoby definováno primárně jejími fyzickými atributy. Jeho úřední změna je pak upravena příslušnými předpisy a Vězeňská služba ČR je povinna postupovat při rozhodování o umístění vězněné osoby dle jejího pohlaví uvedeného v úředních dokladech. Dále je potřeba zmínit, že se Vězeňská služba ČR řídí zásadami rovného zacházení a respektu k lidským právům. Podle Kodexu profesní etiky zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby ČR je povinností jednat profesionálně, svědomitě a nestranně, přičemž je kladen důraz na ochranu lidské důstojnosti a respektování práv všech osob, včetně těch, které se identifikují jako transgender. Vězeňská služba ČR v tomto směru jedná plně v souladu s Evropskými vězeňskými pravidly, která doporučují individuální přístup k vězňům včetně posouzení jejich specifických potřeb a rizik. V praxi to znamená, že zacházení s transgender osobami je v souladu s jejich identitou a potřebami, přičemž se zohledňuje jejich bezpečnost a důstojnost. Po nezbytném individuálním posouzení jsou též přijímána v případě potřeby další opatření směřující např. k předcházení, popř. včasnému odhalení násilného jednání či k zabránění ponižujícímu zacházení s těmito osobami jak ze strany dalších vězněných osob, tak i zaměstnanců. Vězeňská služba v konkrétních případech musí taktéž zohlednit nejen práva a bezpečnost transgender osob, ale také práva a bezpečnost spoluvězňů, například žen.

Vyjádření k bodu 191

Česká republika uvádí, že Vězeňská služba ČR se při uplatňování kázeňské pravomoci v rámci kázeňského řízení řídí aktuálně platnými právními normami upravujícími výkon vazby a výkon

trestu. Výčet i maximální výše kázeňských trestů jsou stanoveny v příslušných zákonech a Vězeňská služba ČR je plně dodržuje. Při uložení kázeňského trestu umístění do samovazby a celodenního umístění do uzavřeného oddílu je vždy respektováno pravidlo č. 60.6.b Evropských vězeňských pravidel, že rozhodnutí o umístění vězněné osoby do samovazby musí zohlednit současný zdravotní stav dotčené vězněné osoby. Do samovazby nesmí být umístěny vězněné osoby s duševními poruchami nebo postižením, pokud by pobytem v samovazbě došlo ke zhoršení jejich stavu. Pokud bylo rozhodnuto o umístění vězněné osoby do samovazby, výkon tohoto kázeňského trestu bude při zhoršení duševního nebo fyzického stavu vězněné osoby vždy přerušen nebo zastaven. Vězněné osoby jsou monitorovány lékařským personálem jak před samotným uložením kázeňského trestu, tak i v průběhu jeho výkonu. V případě kázeňského trestu umístění do uzavřeného oddílu až na dobu 28 dnů se nejedná o celodenní umístění, neboť odsouzený se v případě uložení takového kázeňského trestu účastní aktivit programu zacházení, dochází na pracoviště či se podílí na činnostech v rámci zajištění chodu věznice.

Česká republika zároveň uvádí, že kázeňský trest samovazby je využíván minimálně. Z dostupných dat plyne, že v roce 2022 byl tento kázeňský trest udělen 10x a v roce 2023 11x, přičemž se ve všech případech jeho délka nepřesáhla 14 dní. Za období posledních tří let pak bylo zjištěno, že kázeňský trest samovazby v délce nad 14 dní nebyl udělen ani v jednom případě. V rámci Koncepce vězeňství do roku 2035 se Česká republika bude v kontextu revize a inovace prostředků k dosažení pořádku a kázně ve věznicích zabývat komplexním posouzením kázeňského řízení s vězněnými osobami a následnými úpravami legislativy, kdy lze zvážit i úpravu druhů kázeňských trestů či snížení horní hranice délky těch kázeňských trestů, které jsou vykonávány v uzavřeném oddíle. S ohledem na četnost a maximální délku uložených kázeňských trestů samovazby bude zároveň zvážena i možnost snížení maximální možné délky kázeňského trestu samovazby na 14 dní.

Vyjádření k bodu 193

Česká republika upřesňuje, že vězněné osoby jsou při výkonu kázeňských trestů monitorovány zdravotnickým personálem dlouhodobě. Úloha zdravotnického personálu ve vztahu ke kázeňskému řízení, a především výkonu kázeňského trestu samovazby, byla Vězeňskou službou ČR přezkoumána a nastavena, s přihlédnutím k Evropskému vězeňskému pravidlu 43.2. I podle nového nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 41/2024 o kázeňském řízení u obviněných, odsouzených a chovanců platného od 1.1.2025 při výkonu kázeňského trestu samovazby denně navštěvuje obviněného nebo odsouzeného všeobecná sestra, která, shledá-li k tomu důvody, provede nezbytná opatření k zajištění zdravotní prohlídky. O každé návštěvě všeobecné sestry se provede záznam do dokumentace, která je uložena na příslušném dozorčím pracovišti. V případě poskytování zdravotních služeb, je proveden rovněž záznam do zdravotnické dokumentace. Vězeňská služba ČR však nesouhlasí s tím, že by lékařské prohlídky měly být zaznamenány do zvláštního registru. Zákon o zdravotních službách vyžaduje, aby informace o zdravotním stavu byly zaznamenány do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi. Uvedení těchto informací do jiné evidence a jejich následné zpřístupnění by představovalo porušení povinné mlčenlivosti dle zákona o zdravotních službách. Naopak nezaznamenání do zdravotnické dokumentace pak vedlo k porušení zákonných povinností poskytovatele zdravotních služeb i zdravotnických pracovníků.

Vyjádření k bodu 194

Česká republika upozorňuje, že dle zákona o výkonu trestu odnětí svobody je odsouzeným zakázáno předstírat poruchu zdraví nebo se úmyslně poškozovat na zdraví. Je tedy plně v souladu s platnou legislativou, že v případě sebepoškození odsouzeného je zahájeno kázeňské řízení. V praxi však k potrestání za sebepoškození dochází pouze sporadicky. V rámci takového kázeňského řízení je většinou vyslechnut psycholog, který zhodnotí psychický stav odsouzeného

před spácháním přestupku a posoudí terapeutický či výchovný dopad případného uložení kázeňského trestu. Pokud uložení kázeňského trestu psycholog nedoporučí, kázeňské řízení se z daného důvodu v převážné většině ukončí bez uložení trestu, nebo je tento skutek s odsouzeným vyřešen pouze ústním projednáním situace.

Odbornou péči vězněným osobám, které se dopouští suicidálního chování, poskytují kromě pracovníků odborného zacházení ve vězeňství – psychologů také další odborní zaměstnanci, např. speciální pedagog, sociální pracovníce, kaplan, vychovatel terapeut či pedagog volného času aj. Každé vězeňské zařízení při realizaci opatření ke snižování rizik sebevražděného chování u vězněných osob vychází ze včasné indikace rizika a doporučení k vhodnému umístění a odbornému zacházení nastavená dle povahy případu, přičemž jsou upřednostňována opatření typu zkráceného intervalu kontrol a častějších pohovorů s odbornými zaměstnanci před případným umístěním na krizovou celu či oddíl.

Vězeňská služba ČR pravidelně analyzuje suicidální chování vězněných osob. Začátkem každého roku je předkládán odborem výkonu vazby a trestu souhrnný rozsáhlý podklad pro gremiální poradu generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, který obsahuje detailní statistické přehledy včetně analýz za předchozí rok a také navrhovaná opatření. Průběžně je také sledován vývoj suicidálního chování a v případě zjištění zvýšeného počtu mimořádných událostí jsou věznice o této skutečnosti informovány generálním ředitelem Vězeňské služby ČR s výzvou zvýšit pozornost u každého případu atypického chování vězněné osoby nebo chovance, které by mohlo mít za následek újmu na zdraví nebo vznik mimořádné události.

K tématu prevence sebevražděného jednání vězněných osob byla vydána metodická příručka, která vyšla v prosinci 2023 již ve 4. aktualizovaném vydání a v nákladu 1600 ks je poskytována všem zaměstnancům a příslušníkům jak v tištěné, tak v elektronické podobě dle potřeby. Vedle toho funguje i periodické školení zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby ČR. Každoročně je odborem výkonu vazby a trestu v posledních letech také organizován mezioborový seminář na téma Prevence sebevražděného jednání vězněných osob. Poslední takový seminář určený všem pracovníkům a zaměstnancům VS ČR, kteří se s danou problematikou setkávají v praxi, se uskutečnil dne 19. listopadu 2024 za účasti 138 účastníků.

Vyjádření k bodu 195

Česká republika chce předně uvést, že kázeňského trestu samovazby pro odsouzené je využíváno jako nejprísrnějšího trestu za nejzávažnější kázeňské přestupky, kterými je výrazně ohrožována bezpečnost ve věznici jako přítomnost omamných a psychotropních látek v těle, napadení vězeňského personálu, držení nepovolené věci – zejména mobilního telefonu. Dlouhodobě je tohoto trestu využíváno minimálně. V roce 2022 byl uložen kázeňský trest samovazby 10x z celkového počtu 10 180 uložených kázeňských trestů, v roce 2023 byl uložen 11x z celkového počtu 11 095.

Kázeňský trest celodenní umístění do uzavřeného oddílu je využíván častěji. Ale v tomto případě se z velké části nejedná o samostatné umístění odsouzeného. Podle řádu výkonu trestu odnětí svobody smí být při výkonu kázeňského trestu celodenní umístění do uzavřeného oddělení odsouzený ubytován samostatně pouze ve stanovených případech jako např. z vážných bezpečnostních důvodů. S ohledem na dlouhodobě se zvedající počty napadání vězeňského personálu a jiné ohrožování bezpečnosti ve věznici je pro Vězeňskou ČR aktuálně potřebné mít ve škále kázeňských trestů i tento trest.

Režimová opatření, jako je např. zvedání lůžek během dne je v souladu se zákonem o výkonu trestu odnětí svobody. V zákoně je rovněž uveden výčet literatury, kterou mohou odsouzení využívat při výkonu těchto kázeňských trestů, a to právnickou, vzdělávací a náboženskou. Paleta

literatury je dle Vězeňské služby ČR dosti široká a praxe ukazuje, že odsouzení těchto možností využívají zcela výjimečně.

Vyjádření k bodu 196

Česká republika v návaznosti na své předběžné vyjádření dodává, že kázeňské tresty jsou ve Věznici Valdice vykonávány v uzavřeném oddílu. Cely jsou zde vybaveny otevíratelným oknem, které zajišťuje přirozené světlo a větrání. Jelikož se jedná o památkově chráněný objekt, není možné měnit velikost okenních otvorů. Dále jsou cely vybaveny zářivkovými světly. Vše je v souladu s hygienickými normami na osvětlení. Cely uzavřeného oddílu procházejí pravidelnou výmalbou. Je však pravdou, že ze strany odsouzených dochází k trvalému poškozování výmalby a zdiva jako poškrábání, znečištění zbytky jídla atp. včetně poškozování stavebně technického vybavení. Z tohoto důvodu v těchto celách probíhá několikrát za rok nová výmalba, vždy však s pouze dočasným pozitivním účinkem.

Úklid cel zajišťují vždy zde umístění odsouzení a za tímto účelem jsou jim vydávány úklidové prostředky. Všichni odsouzení jsou motivováni k udržování pořádku a úrovně pořádku a čistoty v celách je tedy výsledkem jejich vlastní aktivity. U matrací vydávaných do cel uzavřeného oddílu dochází z důvodu nešetrného užívání ze strany odsouzených k značnému a rychlému opotřebování. Každému odsouzenému je při umístění do uzavřeného oddílu přidělena jeho vlastní matrace a její následný stav je pak pouze důsledkem nešetrného zacházení. Při zjištění poškození matrací jsou průběžně realizovány jejich opravy či úplná výměna, i když to stejně jako opakovaná výmalba cel představuje pro správu věznice zvýšené finanční náklady.

Obdobně je i ve Věznici Oráčov zajištěn přístup denního světla v celách uzavřeného oddílu pro výkon kázeňských trestů zajištěn okny. Stejným způsobem je také možné řádné větrání všech jednotlivých cel uzavřeného oddílu. Jejich stav je naprosto vyhovující, jednotlivé cely jsou čisté a odsouzení jsou vybavováni bez výjimky matracemi, které jsou v době jejich nástupu k ubytování na uzavřeném oddílu nepoškozené. V případě jejich poškození je každý takový případ řešen individuálně.

Vyjádření k bodu 199

Česká republika uvádí, že Vězeňská služba ČR se při určování četnosti a délce trvání návštěv řídí platnou legislativou. V rámci zlepšování podmínek výkonu vazby byla zároveň prodloužena doba návštěv obviněných osob z 90 na 120 minut jednou za dva týdny. Fyzický kontakt vězňů s osobami blízkými v průběhu standardních návštěv nebyl Vězeňskou službou ČR nikdy apriori odepírán. Za účelem ujednání praxe a postupu v rámci všech věznic došlo k aktualizaci vnitřního předpisu Vězeňské služby ČR, který jednoznačně stanoví, že v průběhu standardní návštěvy musí být umožněn kontakt v podobě běžných dotyků a společensky přijatelných projevů náklonnosti jako je např. držení se za ruce, hlazení po ruku apod. Rovněž je povolen osobní kontakt mezi odsouzeným a nezletilým dítětem jako pochování apod.

U případného navýšení zákonem stanovené doby návštěvy ze tří na čtyři hodiny měsíčně bude nutné posoudit celou škálu aspektů včetně kapacitních možností vězeňského personálu, který aktuálně trpí velmi vysokým podstavem potřebných zaměstnanců, a určených prostor. I této oblasti bude věnována pozornost v rámci nové Koncepce vězeňství do roku 2035. Nicméně je vhodné doplnit, že osobní návštěvy s minimálním nárokem 3 hodiny měsíčně nejsou jediným způsobem kontaktu vězně s vnějším světem a rodinou včetně dětí. U odsouzených s odpovídající mírou (ne)rizikovitosti je využívána celá škála dalších forem kontaktů jako je např. odměna mimořádné zvýšení doby trvání návštěv, opuštění věznice v souvislosti s návštěvou až na dobu 24 hodin (v r. 2024 využito více než 6000x), přerušování výkonu trestu odnětí svobody (v r. 2024 využito více než 1700x). Tyto možnosti jsou v posledních 3 letech využívány stále častěji.

Dále nelze pominout výrazný vývoj v oblasti komunikace prostřednictvím videohovorů. Vězeňská služba ČR v současné době využívá aplikaci „WebEx“, která umožňuje vězněným osobám komunikovat s osobami blízkými nad rámec běžných návštěv. Tuto platformu má možnost využívat většina vězněných osob bez ohledu na jejich diferenciaci, její pravidla jsou jasně nastavena a všechny vězněné osoby jsou s nimi seznámeny. Vedle toho byl v podmínkách Vězeňské služby ČR ve 3 věznicích testován pilotní projekt „Videohovory odsouzených“, pomocí videotelefonů od externí firmy. Projekt byl po jednom roce vyhodnocen jako přínosný a v těchto věznicích byla možnost realizace videohovorů ponechána s vizí, že v budoucnu bude projekt rozšířen do ostatních věznic. V současné době probíhají jednání o nové koncesní smlouvě týkající se telefonické komunikace vězněných osob, jejíž součástí bude také požadavek na zřízení videotelefonů dostupných pro všechny vězněné osoby na základě zkušeností z vyhodnocení pilotního projektu.

Vyjádření k bodu 201

Česká republika uvádí, že Vězeňská služba ČR výrazně podporuje udržování pozitivních sociálních vztahů mezi odsouzeným a rodinou, a s ohledem na finanční a materiální možnosti se zároveň snaží esteticky a materiálně kultivovat prostory, ve kterých návštěvy probíhají. V poslední době byla pozornost zaměřena především na zavedení tzv. dětských koutků.

Standardní návštěvy vězněných osob osobami blízkými probíhají vždy v místnostech k tomu určených, které jsou vybaveny stoly a potřebným počtem židlí. Pro účely standardní návštěvy nejsou na stolech umístěny žádné překážky, které by mohly jednoznačně bránit fyzickému kontaktu. Součástí prostor pro realizaci návštěv je rovněž dětský koutek. Návštěva za dělicí přepážkou se realizuje v souladu s platnou legislativou pouze v případě, jsou-li k tomu zřejmé bezpečnostní důvody. O uskutečnění této formy návštěvy rozhoduje ředitel věznice vždy na základě individuálního posouzení aktuálních důvodů u každé osoby, přičemž se nejedná o trvalé opatření. Je rovněž pravda, že v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením ve Věznici Rýnovice probíhaly všechny návštěvy vězněných osob za dělicí přepážkou. V případě tohoto oddělení se však nejedná o běžný oddíl, nýbrž o speciální oddíl, kam jsou umísťováni velmi nebezpeční odsouzení na základě posouzení odborné komise a následného rozhodnutí ředitele věznice. Návštěvy u takto individuálně zařazených vězněných osob jsou dle nastavených pravidel realizovány zpravidla za využití dělicí přepážky. Po vyřazení z tohoto oddělení a následném zařazení odsouzeného na běžný oddíl probíhají však návštěvy opět dle běžné praxe, tzn. bez dělicí přepážky. Postup v případě návštěv vězněných osob s osobami blízkými je tak totožný s doporučením CPT, tzn., využití dělicí přepážky je vždy odůvodněné a založené na individuálním posouzení, a to zařazením do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením či individuálním rozhodnutím ředitele věznice.

V případě návštěv s advokáty je dle zákona o výkonu trestu odnětí svobody musí Vězeňská služba ČR zajistit, aby poskytování právní pomoci odsouzeným advokátem probíhalo fyzicky a bez přítomnosti třetí osoby. Vězeňská služba ČR důsledně dbá na zajištění tohoto práva odsouzených a rozmluvy s advokátem probíhají vždy bez přítomnosti příslušníka Vězeňské služby ČR. Proto probíhají návštěvy s advokáty v místnostech k tomu určených, přičemž k zajištění bezpečnosti mohou být využity mříže, které oddělují odsouzené od advokátů. Ze strany advokátů není tento stav dlouhodobě nikterak kritizován a považují jej v podmínkách Vězeňské služby ČR za adekvátní.

Vyjádření k bodu 202

V zajišťování kontaktu vězněných osob s vnějším světem došlo v uplynulém období k výraznému vývoji v komunikaci prostřednictvím videohovorů. Vězeňská služba ČR v současné době využívá dvě formy takové komunikace. Jedná se o projekt „Skype-návštěva“, který umožňuje vězněným osobám komunikovat s osobami blízkými nad rámec běžných návštěv. Pravidla užívání projektu

jsou jasně nastavena a všechny vězněné osoby jsou s nimi seznámeny. Tuto platformu má možnost využívat většina vězněných osob bez ohledu na jejich diferenciaci. Po ukončení podpory aplikace „Skype“ bude VS ČR využívaná aplikace „WebEx“ za obdobných podmínek jako u platformy „Skype“. Dalším je pilotní projekt „Videohovory odsouzených“, který byl pozitivně testován ve 3 věznicích a následně bude rozšířen do ostatních věznic. V současné době probíhají jednání k uzavření nové koncesní smlouvy týkající se telefonické komunikace vězněných osob, jejíž součástí bude také požadavek na zřízení videotelefonů dostupných pro všechny vězněné osoby na základě zkušeností z vyhodnocení výše uvedeného pilotního projektu.

Vyjádření k bodu 203

Česká republika prvně uvádí, že vězněné osoby jsou při příjmu do výkonu vazby, výkonu trestu odměny svobody i zabezpečovací detence zaměstnanci Vězeňské služby ČR řádně poučeni o svých právech i povinnostech, která jsou jim zaručena a stanovena platnou právní úpravou, což podepisují na jednotném záznamovém listu. Tím je postup zaměstnanců Vězeňské služby ČR doložitelný i vůči jiným subjektům, které provádějí kontrolu nad dodržováním zákonitosti jejich postupů.

Vězněné osoby mohou k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení. Podání mohou vězněné osoby učinit i prostřednictvím osoby blízké, právního zástupce, zmocněnce či opatrovníka, čehož běžně využívají. Vězněné osoby mohou učinit jakýkoliv druh podání ústně či písemně, kdy k tomuto účelu mimo jiné slouží i schránky na stížnosti, které jsou umístěny v každém oddíle vězněných osob a každodenně vybírány kompetentním zaměstnancem dotčeného vězeňského zařízení. Vězněné i civilní osoby mohou k tomuto účelu i zaslat oznámení např. poštou, formou autorizovaného e-mailu či prostřednictvím datové zprávy. Pravidlem je rovněž, že podání nesmí být stěžovateli na újmu. Vedle stížnosti jsou dalšími prostředky ochrany práv a oprávněných zájmů vězněných osob rozmluva s ředitelem věznice, kde je dotyčná vězněná osoba umístěna, či rozmluva se státním zástupcem, soudcem nebo orgánem, který provádí kontrolu věznice.

Veškerá podání vězněných osob jsou zaměstnanci Vězeňské služby ČR posuzována v souladu se správním řádem podle jejich skutečného obsahu a bez ohledu na to, jak je označeno. Z toho plyne, že veškerá podání nemusí být obligatorně zaevidována a prošetřena jako stížnosti. Stížnost je správním řádem definována jako prostředek nápravy podávaný proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti postupu správního orgánu, neposkytuje-li tento zákon jiný prostředek ochrany. Může se jednat o opravné prostředky např. v trestních či kázeňských řízeních apod. Každé jednotlivé podání je kompetentními zaměstnanci Vězeňské služby ČR kvalifikovaně posouzeno, přičemž s ním je dále dle jeho obsahu nakládáno v souladu s platnou právní úpravou. Pokud je podání posouzeno jako stížnost, je dané řádně zaevidováno v informačním systému elektronického trestního řízení a sběrném archu příslušné agendy. Podání je následně prošetřeno a dotyčná osoba je o výsledku vyřízení stížnosti prokazatelně vyrozuměna včetně odůvodnění a poučení o možnostech dalšího postupu, a to nejčastěji formou osobního převzetí vyřízení stížnosti, doporučenou korespondencí či doručením do datové schránky. Pokud k vyřízení podání není Vězeňská služba ČR příslušná, tak jej bezodkladně postoupí příslušnému správnímu orgánu a současně o tom uvědomí toho, kdo podání učinil.

Prověřením stížnosti se rozumí objektivní zjištění skutečného stavu. Musí být provedeno rychle, odpovědně a hospodárně s využitím vhodných, právem dovolených prostředků. Jestliže to řádné prověřování stížnosti vyžaduje, musí být slyšen stěžovatel i osoby, proti kterým stížnost směřuje, popřípadě i jiné osoby, které mohou přispět k objasnění věci. Výše uvedený postup je doložitelný i vůči jiným subjektům, které provádějí kontrolu nad dodržováním zákonnosti s tímto spojenou.

Zpráva uvádí, že se některé vězněné osoby domnívají, že je zbytečné si stěžovat, protože jen velmi málo stížností bylo shledáno jako oprávněné. Podle statistik Vězeňské služby ČR byla většina

stížností v navštívených zařízeních mezi lety 2018–2024 označena za neopodstatněné. To však nic nevypovídá o skutečném procesu přijímání, evidování a vyřizování stížností, které jsou upraveny vnitřními předpisy Vězeňské služby ČR a jejich dodržování je podrobeno kontrolní činnosti. Ve všeobecné rovině lze k věci dodat, že snahou zaměstnanců Vězeňské služby ČR je dlouhodobé posílení důvěry stěžovatelů ve vztahu k prošetřovaným stížnostem, neboť i podněty s prvky důvodnosti pomáhají zaměstnancům Vězeňské služby ČR zefektivnit celkový systém některých aspektů každodenního života vězňů. Na podněty s prvky důvodnosti jsou kontinuálně přijímána adekvátní opatření, aby bylo eliminováno jakékoliv nežádoucí závadové jednání ze strany vězňů i zaměstnanců Vězeňské služby ČR.

K problematice odpovídajících informací o právu na odvolání proti posouzení stížnosti, jak je uvedeno ve Zprávě CPT, je nezbytné řízení o stížnosti na nevhodné chování či postup úředních osob dle správního řádu odlišit od běžného správního řízení, ve kterém se rozhoduje o právech a povinnostech žadatele. Pokud stěžovatel výsledkem či odůvodnění stížnosti nesouhlasí, nemůže proti vyřízení stížnosti podat odvolání, avšak může nadřízený správní orgán, požádat o prošetření vyřízení stížnosti. Podle nového nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR o vyřizování stížností, účinného od 1. 7. 2025 se žádosti o přešetření nejdříve zabývá věznice, která stížnost vyřídila a která může v rámci autoremedury své vyřízení přehodnotit a vyhovět stěžovateli. V opačném případě postoupí žádost k vyřízení nadřízenému správnímu orgánu, kterým je Generální ředitelství Vězeňské služby nebo Ministerstvo spravedlnosti. O výsledku přešetření stížnosti je stěžovatel vždy vyrozuměn. Vězněné osoby jsou o svém právu na přešetření vyřízení stížnosti informovány při přebírání vyřizené stížnosti anebo např. vývěskami na nástěnkách ve věznicích a dalších vězněným osobám přístupných místech. Česká republika bude do budoucna systém vyřizování stížností a informování vězňů o jejich právech nadále rozvíjet.

Vyjádrění k bodu 204

Česká republika považuje za nutné upřesnit systém šetření stížností ve zdravotní oblasti na základě zákona o zdravotních službách. Podle něj je k prošetření stížností příslušný ředitel příslušného vězeňského zařízení, jestliže generální ředitel Vězeňské služby ČR nestanovil jinak. Na toto ustanovení pak navazuje interní úprava Vězeňské služby ČR v nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 55/2014 o vyřizování stížností a oznámení ve Vězeňské službě ČR, které určuje působnost jednotlivých orgánů Vězeňské služby ČR šetřit stížnosti. Těmito orgány jsou buď ředitelé věznic, anebo jejich odbory zdravotních služeb, které reálně většinu stížností šetří.

Je rovněž nutné upřesnit, že nelze presumovat souhlas pacienta se sdílením informací ze zdravotnické dokumentace. Neplatí tedy, že v případě, že přístup k ní pacienti nezakázali, jsou stížnosti šetřeny orgány věznice. Obecně také rozhodně neplatí, že vězněné osoby musí zakazovat přístup do své zdravotnické dokumentace, ale naopak by musely udělit souhlas s přístupem do zdravotnické dokumentace. Tento princip je důsledně ve věznicích dodržován.

Není také pravdou, že Vězeňská služba ČR nevede evidence podaných stížností, neboť se jedná o její zákonnou povinnost plynoucí ze zákona o zdravotních službách. Evidence stížností zpracovávaných ve vězeňských zařízeních je vedena na webovém portálu, kam pověřené osoby vkládají základní údaje o stížnostech. Přehled stížností šetřených odborem zdravotnické služby ten vede v rámci vlastní evidence. V pravidelné roční zprávě pro generálního ředitele Vězeňské služby ČR je zpracován souhrnný přehled všech stížností na zdravotní služby. Vězeňská služba ČR tedy postupuje podle platných právních předpisů a v zásadě naplňuje doporučení CPT již nyní.

Stížnosti směřující na zdravotní služby poskytované do 31. 3. 2025 bude šetřit kompletně odbor, tj. nebudou šetřeny věznicemi. Tyto stížnosti nemohou být postoupeny na nového poskytovatele zdravotních služeb Zdravotnická zařízení Ministerstva spravedlnosti, neboť by tím byl porušen proces předpokládaný zákonem o zdravotních službách, že stížnosti řeší v první fázi poskytovatel, který zdravotní služby poskytl. Současně Zdravotnická zařízení Ministerstva spravedlnosti

nedisponují zdravotnickou dokumentací Vězeňské služby ČR. Proto tento subjekt bude šetřit až stížnosti směřující proti zdravotním službám poskytovaným po 1. 4. 2025. Tyto změny se projeví i ve změně vnitřních předpisů

E. Používání chirurgických kastrací v kontextu léčby sexuálních delikventů

Vyjádření k bodu 205

Česká republika se tématem chirurgických kastrací nadále vážně zabývá. Sleduje především řádné uplatňování právní úpravy popsané ve zprávě CPT, která má zajistit maximální ochranu práv pacienta i všech dotčených veřejných zájmů. Bere nadále v úvahu i argumenty CPT proti chirurgické kastraci a obecně se snaží parafilním pacientům především nabízet alternativy, aby chirurgická kastrace byla i v souladu se zákonem skutečně poslední možnou alternativou léčby. Předchází jí samozřejmě psychoterapie a farmakologická léčba spolu s poskytováním podpůrných služeb.¹ To dokládá i to, že se v roce 2024 léčilo s parafilii přibližně 1200 pacientů, z nichž o chirurgickou kastraci požádali 2 pacienti, pro které šlo opravdu o poslední možnost léčby. Česká republika chce nicméně určitě pokračovat ve společné odborné debatě o hledání vhodných postupů při léčbě parafilních poruch v souladu s mezinárodními lidskoprávními standardy.

¹ Viz např. program Parafilik (<https://parafilik.cz/>) Národního ústavu duševního zdraví.